

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 39

FÖRSTA KAMMAREN

1967

31 oktober—1 november

Debatter m. m.

Tisdagen den 31 oktober		Sid.
Interpellation av herr Eriksson, Karl-Erik, (fp) ang. kontrollen av att gällande hastighetsbegränsningar iakttagas		3
Meddelande ang. enkla frågor:		
av herr Eriksson, Karl-Erik, (fp) ang. dispositionen av fonder, avsatta för skolformer som avvecklats		5
av herr Svenungsson (h) ang. stöd i vissa fall till jordbrukare som drabbats av skördeskador		5
av herr Isacson (h) ang. tidtabellen för expresståget Dalpilen		5
av herr Schött (h) ang. statsbidrag till lokaler för simundervisning		5
Onsdagen den 1 november		
Om poströstning vid kriminalvårdsanstalter		6
Om lekmannainflytande vid beslut om åtal i tryckfrihetsmål		12
Om användning av nedlagda järnvägar som cykelvägar		15
Om ökad rättssäkerhet i skatteärenden		17
Beskattningen av enskilda och statliga vattenkraftverk		20
Rätten till avdrag vid beskattningen för resor med egen bil till arbetsplatsen		21
Om inflationsskydd för försäkringssparande		28
Om offentlig auktorisation av lässmeder		29
Förslag till patentlag		35
Tobaksreklam		38
Kommunalt bostadstillägg till folkpension		45
Om åtgärder för att stimulera användandet av inhemskt bränsle		52
Om inrättande av en ungdomens bostadsrättsorganisation		58
Meddelande ang. enkla frågor:		
av herr Larfors (s) om ökning av antalet ledamöter i trafiknämnd		60
av herr Skårman (fp) ang. de s. k. spärrlinjerna på gator och allmänna vägar		60

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 1 november		
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 36, om användande av blindskrift på valsedlar		6
— nr 37, ang. poströstning för sjuka m. fl.		6
— nr 38, om underlättande av röstavlämnning i vallokal		6
— nr 39, om poströstning vid kriminalvårdsanstalter		6
— nr 40, om stärkande av den kommunala demokratien		12

	Sid.
— nr 41, ang. ledighet för krigsmaktens personal för fullgörande av kommunala uppdrag	12
— nr 42, om avskaffande av kyrkofullmäktige	12
— nr 43, om obligatorisk kommunal besvärnsnämnd	12
— nr 44, ang. reglerna för omröstning i kommunalfullmäktige ..	12
— nr 45, om skyldighet för kyrkoråd att återställa skändade gravar	12
— nr 46, om lekmannainflytande vid beslut om åtal i tryckfrihetsmål	12
— nr 47, ang. utskottets rätt att erhålla tillgång till handlingar för dechargearbetet	15
— nr 48, ang. rätten att anhängiggöra ärenden i riksdagen	15
— nr 49, ang. samråd med riksdagens lönedelelegation i förhandlingsfrågor	15
— nr 50, ang. utformningen av riksdagens lönedeleigrations årliga redogörelse till riksdagen	15
— nr 51, ang. utskottsbehandlingen av riksdagens lönedeleigrations årliga redogörelse till riksdagen	15
Statsutskottets utlåtande nr 130, ang. undervisningen i olycksfallsvård	15
— nr 131, ang. den politiska informationen i grundskola och gymnasium	15
— nr 132, om statligt stöd till s. k. håltimmeverksamhet i skolorna	15
— nr 133, om användning av nedlagda järnvägar som cykelvägar ..	15
— nr 134, ang. statlig medverkan vid fastställande av anställnings- eller arbetsvillkor för vissa arbetstagare hos kommun eller annan allmän inrättning	17
Bevillningsutskottets betänkande nr 54, om ökad rättssäkerhet i skatteärenden	17
— nr 56, ang. beskattningen av enskilda och statliga vattenkraftverk	20
— nr 58, ang. rätten till avdrag vid beskattningen för resor med egen bil till arbetsplatsen m. m.	21
Första lagutskottets utlåtande nr 46, om uppräknig av vissa skulder vid inflation	28
— nr 47, om inflationsskydd för försäkringssparande	28
— nr 51, om offentlig auktorisation av låssmeder	29
— nr 53, ang. förslag till patentlag m. m.	35
Andra lagutskottets utlåtande nr 51, ang. handläggningen av vissa ärenden rörande omhändertagande av barn	38
— nr 52, om begränsning av eller förbud mot tobaksreklam, m. m. ..	38
— nr 53, ang. behörigheten att utöva tandläkaryrket	45
— nr 56, om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension	45
Tredje lagutskottets utlåtande nr 49, om inrättande av ett »kulturhistoriskt servitut»	52
Jordbruksutskottets utlåtande nr 32, om kommunala naturvårdsnämnder	52
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 42, om en propagandakampanj för en bättre förebyggande hälsovård	52
— nr 43, om kartläggning av kostvanorna, m. m.	52
— nr 44, om åtgärder för att stimulera användandet av inhemskt bränsle	52
— nr 45, om inrättande av en ungdomens bostadsrättsorganisation	58
— nr 46, om samhälleliga åtgärder för övervakande av reklamen ..	60

Tisdagen den 31 oktober

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollet för den 20 in-
nevarande månad.

Upplästes följande till kammaren in-
komna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Undertecknad anhåller om ledighet
från riksdagsarbetet för bevisande av
FN:s generalkonferens i New York från
och med tisdagen den 31 oktober tills
vidare.

Stockholm den 31 oktober 1967

Alva Myrdal

På gjord proposition bifölls ansök-
ningen för den tid, varunder fru Myr-
dal på grund av berörda uppdrag vore
förhindrad att delta i riksdagsarbe-
tet.

Anmäldes och godkändes bevillnings-
utskottets förslag till riksdagens skri-
velse, nr 324, till Konungen i anledning
av Kungl. Maj:ts proposition angående
godkännande av avtal mellan Sverige
och Belgien för undvikande av dubbel-
beskattning och för reglering av vissa
andra frågor beträffande skatter på in-
komst och förmögenhet.

Föredrogs och hänvisades till stats-
utskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 148, angående lönegradsplacering-
en av vissa tjänster m. m.; och

nr 149, angående stiftelse för utgiv-
ning av en informationstidskrift för in-
vandrare.

Föredrogs och hänvisades till lagut-
skott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 151, med förslag till lag med an-
ledning av sammanslagning av medici-
nalstyrelsen, medicinalstyrelsens sjuk-
vårdsberedskapsnämnd och socialsty-
relsen; samt

nr 152, med förslag till lag angående
dels fortsatt giltighet av 1 § andra styc-
ket lagen den 31 maj 1963 (nr 268) om
igångsättningsstillstånd för byggnadsar-
bete, dels ändrad lydelse av 3 § samma
lag.

Föredrogs och hänvisades till bevill-
ningsutskottet Kungl. Maj:ts proposi-
tion nr 154, med förslag till förord-
ning angående ändring i förordningen
den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt
och gåvoskatt.

Föredrogs och hänvisades till lagut-
skott motionen nr 878.

Föredrogs och bordlades ånyo kon-
stitutionsutskottets utlåtanden nr 36—
51, statsutskottets utlåtanden nr 130—
134, bevillningsutskottets betänkanden
nr 54, 56 och 58, första lagutskottets
utlåtanden nr 46, 47, 51 och 53, andra
lagutskottets utlåtanden nr 51—53 och
56, tredje lagutskottets utlåtande nr 49,
jordbruksutskottets utlåtande nr 32 samt
allmänna beredningsutskottets utlåtän-
den nr 42—46.

Interpellation ang. kontrollen av att
gällande hastighetsbegränsningar
iakttages

Herr **ERIKSSON, KARL-ERIK**, (fp)
erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Trafikövervakningens
funktion och effekt på trafiksäkerheten

Interpellation ang. kontrollen av att gällande hastighetsbegränsningar iakttages

har aktualiserats i och med övergången till högertrafik. Som bekant insattes under den mest betydelsefulla perioden före och omedelbart efter övergången bl. a. en ansenlig extra styrka polispersonal på kontrollerande uppgifter av skilda slag. Och resultatet synes vara ganska tillfredsställande. Vid jämförelse med augusti kunde september månad i år uppvisa en nedgång vad gäller antal vägtrafikolyckor med personskada och antal i trafiken dödade eller skadade, men å andra sidan en uppgång av t. ex. antalet bilförare som svårt eller lindrigt skadades vid olyckor inom tätbebyggt område. Enligt uppgift från rikspolisstyrelsen är den kvantitativa trafikövervakningen nu nere på en mera normal nivå igen och engagerar ca 1 300 man. Även om sambandet mellan trafikövervakning och trafiksäkerhet rent allmänt är komplicerat och svårt att bedöma, anser jag det dock vara mycket olyckligt om detta går ut över hastighetskontrollerna. En noggrann uppsikt så att fartbegränsningarna efterlevs torde vara det riktiga för närvarande.

Övervakningens direkta inverkan på trafiksäkerheten är som nämnts omstridd. Att den skulle vara omedelbart positiv är förvisso inte helt vetenskapligt bevisat. Metodologiska brister vidläder de flesta av de undersökningar härav som står till förfogande. Detta gäller även om det uppmärksammade s. k. Mälardalsförsöket 1965, som ju till synes resulterade i en minskning med 22 procent av antalet olyckor med personskada, samtidigt som den kvantitativa övervakningen tredubblades. Och säkert är det allmänna tal som finns i vägtrafikförordningen § 39 om att vägtrafikanten måste iakttaga omsorg och varsamhet svårt att både efterleva och kontrollera, då det ju inte stadgas om något konkret beteende hos trafikanten.

Men det måste också fastslås att trafikregler av typ hastighetsbegränsning är ineffektiva om inte efterlevnaden av dem övervakas. Högertrafikkommissio-

nens vetenskapliga grupp ansåg 1964 bl. a. följande: »Svåra olyckor, d. v. s. sådana, som medför svåra personskador eller dödsfall minskar relativt mest, vilket gör hastighetsbegränsning till ett verksamt medel att höja trafiksäkerheten. Detta förefaller dock gälla endast om hastighetsbegränsningen åtföljs av övervakning.»

Trafikövervakning och konkreta trafikregler kompletterar alltså varandra. Utformad på lämpligt sätt blir trafikövervakning i form av fartkontroller ett sätt bland många att höja trafiksäkerheten.

Då nu regeringen har fastställt att vi skall ha hastighetsbegränsningar under ansenlig tid måste uppmärksamheten inriktas på polisen och dess möjligheter att rationellt och effektivt övervaka dessa. Det är av stort intresse att få klarlagt hur stor del av polisens personal som rutinemässigt är engagerad i kontroll att fartbegränsningarna efterlevs, hur många radarapparater som står till förfogande för detta ändamål, vilken funktions- och nyttjandegrad dessa har samt om man inom polisen för närvarande utreder möjligheterna att rationalisera trafikövervakningen, t. ex. genom anställandet av icke-polispersonal.

Med anledning av det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få ställa följande fråga:

Vilka åtgärder ämnar herr statsrådet under hösten och instundande vinter vidtaga för att ge polisen möjligheter att intensivare kontrollera att hastighetsbegränsningarna på vägarna efterlevs?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades följande motioner:

nr 879, av fröken *Stenberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition

nr 138, med förslag till lag om ändring i föräldrabalken m. m.;

nr 880, av herr *Jacobsson, Gösta*, och herr *Sveningsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 141, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom, m. m.;

nr 881, av herrar *Lundberg* och *Enarsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 141, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom, m. m.;

nr 882, av herr *Werner*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 141, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom, m. m.; och

nr 883, av herr *Blomquist m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 142, med förslag till lag angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda, m. m.

Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla frågor denna dag framstälts, nämligen

av herr *Eriksson, Karl-Erik*, (fp) till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet: »Vilka åtgärder ämnar Herr Statsrådet vidtaga i syfte att skapa klarhet om hur de avvecklade skolformernas fonder ska disponeras?»;

Meddelande ang. enkla frågor

av herr *Svenungsson* (h) till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet: »Är Statsrådet beredd medverka till att de jordbrukare i Väst-Sverige som hårt drabbats av skörde-skador på grund av höstens ihållande regn får möjlighet att för sin egen djurproduktion inköpa foderspannmål till priser som erhålles vid export?»;

av herr *Isacson* (h) till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet: »Har senareläggning av expresståget Dalpilen med ankomsttid 10.24 till Stockholm föregåtts av någon marknadsundersökning?»; samt

av herr *Schött* (h) till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet: »Har Statsrådet uppmärksammat att skolöverstyrelsen meddelat Roma klostets kommun på Gotland att ett redan beviljat statsbidrag till gymnastiklokaler vid centralskolan i Roma icke i stället kan få användas för en simhall vid skolan och kan Statsrådet meddela när proposition om samma statsbidrag till simundervisningslokal som till gymnastikundervisningslokal — i vilket ämne riksdagen redan 1962 begärt utredning — är att förvänta?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.04.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 1 november

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Justerades protokollet för den 24 nästlidne oktober.

Föredrogos och hänvisades till lagutskott motionerna nr 879—883.

Föredrogos ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 36, i anledning av motioner om användande av blindskrift på valsedlar;

nr 37, i anledning av motioner angående poströstning för sjuka m. fl.; och

nr 38, i anledning av motion om underlättande av röstavlämning i vallokaler.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om poströstning vid kriminalvårdsanstalter

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 39, i anledning av motioner om poströstning vid kriminalvårdsanstalter.

I de likalydande motionerna nr 188 i första kammaren av herr *Dahlén m. fl.* och nr 242 i andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* hade yrkats, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag angående poströstning vid fångvårdsanstalterna i valet 1968.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet hemställt, att motionerna I: 188 och II: 242 måtte anses besvarade med vad utskottet i utlåtandet anfört.

Utskottet — som anslutit sig till önskemålet att möjligheterna till valdelta-

gande för de intagna på kriminalvårds- och liknande anstalter skulle förbättras — hade bland annat ansett, att den i motionerna upptagna frågan borde bli va föremål för fortsatt uppmärksamhet. Det kunde enligt utskottet förväntas, att den komme att prövas i samband med pågående översyn av vallagstiftningen dels genom 1965 års valtekniska utredning, dels genom den år 1966 tillsatta grundlagberedningen som ett led i arbetet på en total författningsreform.

Herr **AHLMARK** (fp):

Herr talman! Det finns några tusen människor här i landet som har rösträtt enligt grundlagen men samtidigt av samhället hindras att utöva den rätten. Det är de intagna på fångvårdsanstalterna. De gifta internerna kan utöva sin rätt genom äktamake-röstning. De som erhåller permission på valdagen har också en chans. Men alla de andra har ingen möjlighet att delta i de allmänna valen — de kan ju inte lämna anstalten, och någon poströstning på fångvårdsanstalterna förekommer inte i dag.

Att detta är principiellt fel har många insett och erkänt. Det har stått i ett par betänkanden från statliga utredningar under 1960-talet. Det har med skärpa framförts av kriminalvårdsstyrelsen. Kravet på reell rösträtt för interner har de senaste åren rests med ökad styrka i den allmänna debatten. Och under de senaste dagarna har kravet åter framförts på ledarplats i alla de fyra tidningarna i Stockholm.

Men också partiledarna har tagit ställning. I tidningen Expressen den 14 september förra året — alltså ett par dagar före valet — svarade alla partiledarna på frågan: »Bör intagna på fångvårdsanstalt ges möjlighet att rösta?» Svaren

Om poströstning vid kriminalvårdsanstalter

var enstämmiga: saken måste ordnas. Låt mig citera dem.

Tage Erlander sade så här: »I det pågående reformarbetet (att underlätta röstandet) har man ingalunda glömt bort dem som är intagna på fångvårdsanstalt.» Förslaget skall »upptas till slutlig behandling när erfarenheter har vunnits av det nya systemet för sjukas, invaliders och åldringars rösträttsutövning, vilket tillämpas för första gången i årets val».

Bertil Ohlin: »Det är helt naturligt att den som har rösträtt också skall beredas tillfälle att delta i valen.» Troligen behöver man »färre röstmottagningar på sjukhusen när ombudsröstningen är genomförd, varigenom det blir lättare att tillgodose fångvårdsanstalterna. Denna utväg bör prövas i positiv anda och utan dröjsmål».

Gunnar Hedlund: En utredning »bör kunna göras så skyndsamt att de medborgare som av här ifrågavarande skäl för närvarande inte kan utnyttja rösträtten får möjlighet att gå till valurnorna vid riksdagsmannavalet 1968».

Och slutligen *Yngve Holmberg*: »Att även de på fångvårdsanstalt intagna bör få möjlighet att rösta skall väl inte behöva råda några delade meningar om. Högerpartiet vill medverka till att erforderliga lagändringar vidtas härför.»

Vid årets riksdag i januari förde folkpartiet fram det krav som alla partiledarna ställt sig bakom i valrörelsen. I motionerna I: 188 och II: 242 krävde vi att »riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag angående poströstning vid fångvårdsanstalterna i valet 1968».

Nu har konstitutionsutskottet behandlat motionen, och resultatet är inte särskilt uppbyggligt. Undanflykterna vandrar fram som på parad i utskottets utlåtande. Det finns utredningar som funderar på saken, det är oklart om postverket kan klara ytterligare belastning, frågan kommer att prövas i arbetet på den nya författningen, det är omöjligt att säga när reformen blir verklighet etc.,

etc. Det är tydligt att konstitutionsutskottet inte tänker sig någon poströstning på fångvårdsanstalterna år 1968.

Men för var och en som följt den här frågan är det klart att vad som fattas är knappast utredningar men väl politisk vilja att genomföra reformen. Vilde regering och riksdag se till att postverket ordnar poströstning på fångvårdsanstalterna redan i nästa val, skulle det troligen gå att ordna. Posten har omkring 3 200 postanstalter öppna på valdagen. Man sköter också poströstningen på omkring 400 sjukhus. Ingen skall få mig att tro att det vore omöjligt att utsträcka den servicen till ett 70-tal fångvårdsanstalter.

Vad det kommer an på är därför av allt att döma ens egen värdering av den här frågan. Anser man det orimligt att beröva några tusen människor deras möjlighet att rösta, då kan nog problemet lösas till 1968 års val. Tycker man däremot att frågan är oviktig, är det lätt att låta den dröja i utredningskvarnen. Jag tillhör dem som tycker att det är stötande att intagna på fångvårdsanstalter inte får rösta och yrkar följaktligen bifall till motionerna I: 188 och II: 242.

Herr **PETTERSSON, GEORG**, (s):

Herr talman! Herr Ahlmark glömde att nämna en sak som är av den största betydelse i detta sammanhang, nämligen att valtekniska utredningen har kommit med sitt betänkande efter det att de motioner väcktes som vi här har haft att behandla — detta är det fjärde ärendet i samma paket.

I den valtekniska utredningen har man också tagit upp frågan om förtida röstning och i samband därmed också röstningen för dem som är intagna på kriminalvårdens anstalter. Remisstiden utgick den 1 oktober. Ärendet är alltså under behandling, och vi har att förvänta att vi får en proposition beträffande vallagstiftningen till nästkommande års riksdag.

Om poströstning vid kriminalvårdsanstalter

Det är inför detta som konstitutionsutskottet har sagt att det inte finns någon anledning att nu ta ett initiativ från riksdagens sida i ett ärende som är föremål för behandling. Vi har varken avslagit eller tillstyrkt motionerna, men vi har med denna upplysning ansett att motionerna är besvarade.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SÖRENSON (fp):

Herr talman! Jag hör till dem i konstitutionsutskottet som har tagit ansvar för motionsyrkandets avstyrkande. Det betyder att jag icke har biträtt det motionsyrkande som här föreligger. Jag har ett behov av att i korthet redovisa den syn som ligger bakom mitt ställningstagande.

Herr Ahlmark anförde att det här är fråga om värdering: Hur värderar man rätten för de på fångvårdsanstalt intagna att vid allmänna val få utöva sin rösträtt? Det finns från min och majoritetens sida i konstitutionsutskottet inte någon annan uppfattning än den som herr Ahlmark här företräder. Det har också i konstitutionsutskottets yttrande betonats att utskottet ansluter sig till önskemålet att möjligheterna till valdeltagande förbättras för här ifrågakavande väljare. Det är mig mycket angeläget att slå fast den grundsynen. Det är alltså fråga om hur det tekniskt och praktiskt skall gå till att genomföra ett önskemål som vi alla hyser.

Jag har här ställt mig något undrande, då jag haft att ta ställning till fyra motioner i ett paket, som alla berör en revision av den nuvarande vallagen. Det kan hävdas att det för de blinda finns fysiska möjligheter att rösta — den motion som berör de blinda i detta avseende vill underlätta deras röstning. Men den som något arbetat med handikappade människor vet att samhället ännu icke har kommit så långt att det är möjligt för människor som drabbats av ett handikapp att fullt ut-

nyttja sin rösträtt med de hjälpmedel som vi ställer till förfogande.

Jag har alltså varit tvungen att värdera: Hur skall jag ställa mig till de fyra motioner som här föreligger? Även om jag är medveten om att det är det parti till vilket jag hör som står bakom och fört fram de aktuella motionsyrkandet, har jag sagt mig att det inte kan vara riktigt att rycka ut en grupp och säga att vi låter de andra vänta. Det hade varit konsekvent av herr Ahlmark att yrka bifall till samtliga de fyra motionerna, vilka — såvitt jag kan se — alla berörs av den valtekniska utredningen. Det är verkligen inte fråga om brist på politisk vilja, utan det är en värdering som ligger bakom mitt ställningstagande.

En av Stockholms morgontidningar har i en underledare i dag behandlat denna sak och med ganska kraftiga ord förmanat riksdagens ledamöter hur de bör förhålla sig. Där talas om kurage hos riksdagens ledamöter att stå bakom partiledarnas önskan. Där talas om att riksdagsledamöterna hukar sig inför en väsentlig fråga.

Om jag har kurage tillkommer inte mig att bedöma, men hukar mig — det gör jag då sannerligen inte inför denna fråga.

Det är kanske något ovanligt att man stiger upp och anmäler en annan mening än en partikamrat företräder, t. o. m. med några rader i en partimotion — som dock inte berör bara denna fråga utan hela kriminalvården som sådan. Men då jag har tagit ett ansvar i konstitutionsutskottet har jag behov av att inför kammaren redogöra för den bakgrund som var för handen då jag gjorde mitt ställningstagande.

Situationen är alltså inte den att jag saknar politisk vilja, att jag hukar mig inför en viktig fråga, att jag icke är intresserad av att den genomförs. Men den bedömning som jag kom till då jag hade dessa fyra motioner att begrunda var: mest vinner vi här på att försöka få en positiv, enig utskottsskrivning.

Om poströstning vid kriminalvårdsanstalter

Huruvida den värderingen är riktig eller inte har jag ingen rätt att yttra mig om, men jag har velat redovisa skälen till mitt ställningstagande.

Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Häri instämde herr *Tistad* (fp).

Herr **AHLMARK** (fp):

Herr talman! Jag har respekt för vad herr Sörenson här säger. Jag har bara en invändning att göra.

Under 60-talet har vi haft fullt av positiva skrivningar och utredningar om interners rösträtt. Men vad som saknas är konkreta åtgärder för att göra det möjligt för de intagna vid fångvårdsanstalterna att rösta i nästa val. Därvidlag har konstitutionsutskottet inte hjälpt oss, ty det står i utskottets utlåtande att frågan är föremål för översyn genom valtekniska utredningen och genom grundlagberedningen »som ett led i arbetet på en total författningsreform». Författningsreformen kommer 1970, och 1968 års val berörs tyvärr inte av den saken.

När herr Sörenson sedan säger att man här bryter ut en fråga bland flera frågor, så kan jag inte riktigt följa honom. Jag medger fullständigt att det finns andra grupper som ännu inte har löst sina problem på valdagen, t. ex. de blinda. Jag hade också hoppats att man skulle kunnat nå en lösning på t. ex. problemet om blindskrift på valsedlar, som man har motionerat om detta år. Men, herr Sörenson, skall vi låta tekniska svårigheter i en fråga som konstitutionsutskottet ansett omöjlig att lösa till 1968 års val förhindra en reform i en annan fråga? Finns det någon anledning att säga att vi måste ta alla reformerna på en gång? Varför inte göra som man brukar göra i riksdagen och politiken, nämligen försöka gå fram så snabbt som möjligt på varje delområde, när delområdena inte är konkurrerande? Varför skall det vara så att de som är intagna på våra fång-

vårdsanstalter alltid kommer sist på reformlistan?

När herr Pettersson säger att valtekniska utredningen har ansett att det är svårt att klara den här saken med postverkets resurser, skulle jag bara vilja upplysa honom om att jag i går var i kontakt med postverket. Man förklarade där att det inte finns någon aktuell utredning som visar att det skulle vara omöjligt att ha poströstning på fångvårdsanstalterna vid 1968 års val. Jag drar av det slutsatsen att om man kan klara 3 200 postanstalter och 400 sjukhus, bör man kunna öka det med någon enda procent och klara också ett 70-tal fångvårdsanstalter.

Herr talman! Det finns också en annan aspekt på den här frågan. En avsikt med kriminalvården är att söka anpassa den intagne till ett normalt samhällsliv. Är det då rimligt att avslänga internerna från den handling som kanske mest av alla innebär och symboliserar delaktighet i samhällets angelägenheter, nämligen valhandlingen? Nej, det är icke rimligt, sade fångvårdsstyrelsen redan 1961 i ett remissvar: »Ur resocialiseringssynpunkt skulle det också vara av värde om de intagnas samhällsintresse kunde väckas genom att de får tillfälle att följa valkampanjerna och själva rösta. Särskilda åtgärder bör därför vidtagas för att underlätta de intagnas röstning.» Så sade fångvårdsstyrelsen för sex år sedan.

Det har varit tre allmänna val sedan dess, och varje gång har några tusen interner avstängts från sin grundlagsenliga rätt att rösta. Nu är det nog med fördröjning av frågan. 1968 bör bli det år och det val då de intagna vid fångvårdsanstalter får rösträtt — inte bara i grundlagen utan också i verkligheten.

Herr **PETTERSSON, GEORG**, (s):

Herr talman! Jag förstår inte herr Ahlmark. När han angriper på det sätt som han gör innebär det att han läst

Om poströstning vid kriminalvårdsanstalter

dåligt innantill eller också att han inte förstår vad som står i utlåtandet.

Valtekniska utredningen har behandlat frågan och funnit, såsom också angivits av utskottet att det är avhängigt av postverkets resurser om man kan anordna poströstning vid kriminalvårdens anstalter. Man har inte sagt någonting om årtalet. Det kan mycket väl tänkas att det blir 1968. Vi tycker nog att när frågan är under prövning behöver riksdagen inte nu ta någon ställning. Det får man göra när förslaget till vallagstiftning kommer.

Då herr Ahlmark talar om att man skall avvakta den totala författningsreformen beror det också på att han har läst galet. Det står »som ett led i arbetet på en total författningsreform», och vi kommer att få ett led i denna totala författningsreform till prövning redan vid 1968 års riksdag. Detta hindrar alltså inte att dessa frågor kommer att behandlas under tiden fram till den totala författningsreformen. Jag har, herr talman, en känsla av att man här försöker slå in öppna dörrar.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr SÖRENSEN (fp):

Herr talman! Herr Ahlmark talar om att posten säkert kan ordna den här saken. Det är mycket möjligt. Men vad anser kammaren att en ledamot i ett utskott skall göra? Skall han vara suverän över alla utredningar som har ägt rum i vårt samhälle? Jag beklagar att jag inte kände till posten tillräckligt. Jag ringde inte postens ledning — det borde jag väl ha gjort — för att fråga varför man hade denna uppfattning. Jag läste innantill vad som stod i pappren, nämligen att postverkets resurser inte medger anordnande av poströstning vid kriminalvårdsanstalterna annat än om antalet röstningsställen vid sjukhusen samtidigt skulle kunna minskas.

Nu förklarar herr Ahlmark att det är

fel. Man har från posten meddelat att man kan klara saken. Det var alltså en brist och en svaghet i min energi, men många av oss som sitter i utskotten har att använda det material som sätts oss i händerna. Alla har vi inte tid och kraft att i alla avseenden kontrollera att det stämmer med den verklighet i vilken vi lever.

Det är också utomordentligt angeläget att framhålla att jag alls icke diskuterat den moraliska aspekten, som herr Ahlmark här tog upp. Jag har inte yttrat mig om rätten för de på fängvårdsanstalterna intagna att rösta. Vi tar över huvud taget inte upp den aspekten i utskottsutlåtandet. Skall jag bekänna min personliga ställning, har jag anslutit mig till den uppfattning som utskottet också anslutit sig till, nämligen att man önskar att full möjlighet skall beredas för dessa människor att delta i samhällets utformning. Det finns alltså inte skymten av moralisk värdering i vad jag har sagt. Då jag vet hur känsliga sådana saker som denna kan vara, är det mig angeläget att klart fastslå detta. Men jag vill framhålla än en gång att jag helt delar herr Ahlmarks uppfattning, att det måste vara riktigt att de som intagits på fängvårdsanstalter får ta del i skeendet i samhället.

Men precis samma sak gäller de som är blinda, de som är sjuka och de som på annat sätt är ställda åt sidan. Jag har redan sagt att jag är medveten om det principiellt angelägna i att människor i vårt samhälle, som enligt lag har rätt att rösta, också har sådana anordningar till sitt förfogande att de verkligen kan rösta. En blind eller en sjuk kan i bästa fall få hjälp med röstningen. Men de som vet något om de blindas och de sjukas situation i vårt samhälle, vet också att, hur värdefull samhällets hjälp i detta avseende än är, så är det ändå många av dessa människor som icke har möjlighet att praktiskt använda sig av sin rösträtt.

Jag har väldigt svårt att säga att beträffande de andra frågorna får vi väl

Om poströstning vid kriminalvårdsanstalter

vänta och se och hoppas, att man så småningom skall komma till rätta med dem, men de på fångvårdsanstalterna intagna klarar vi av nu. Skall vi söka komma till rätta med fångarnas situation, bör vi i samma andetag vara positivt inställda till de övriga möjligheterna, de som gäller de blinda och sjuka.

Jag bedömde det så att dessa problem måste lösas. Men utredningar pågår. Det är planer på att någonting skall ske. Därför är det riktigt att vi låter saken bero tills ett samlat förslag föreligger.

Detta är ett vittnesbörd snarare än en argumentation, men jag anser att man åtminstone bör visa respekt för en sådan hållning som den jag här intar.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Nej, herr Sörenson, jag tycker inte att vi skall låta allt bero på det förslag som *kanske* kommer att föreläggas riksdagen nästa år. Vill man att de i vårt land, som är intagna på fångvårdsanstalter, äntligen skall få utöva sin grundlagsenliga rätt att rösta i valet 1968, då skall riksdagen säga ifrån *i dag*, att vi vill ha detta förslag på riksdagens bord 1968.

Med utskottets förslag säger man ingenting åt det hållet. Man har bara en allmän skrivning som leder in tankarna på 1970. Mitt yrkande däremot, om det bifalles, innebär att vi får rösträtt för de intagna vid nästa års val.

Herr SÖRENSON (fp):

Herr talman! Ja, herr Ahlmark, det är riktigt. Vill vi i dag, kan vi ordna det så att de på fångvårdsanstalterna intagna får möjlighet att rösta. Vill vi kan vi också ordna det så att de blinda och sjuka får ökad hjälp. Det är frågan om den politiska viljan i det ena såväl som i det andra fallet.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Jag tycker att svårigheter vid *en* reform inte skall förhindra

en *annan* angelägen reform. Nu har vi att diskutera och besluta om rösträtten för de intagna vid fångvårdsanstalterna. Varför försvåra och försena den reformen genom att hänvisa till en annan fråga?

Herr SÖRENSON (fp):

Herr talman! Just därför att man i ett enda paket har att resonera om och ta ställning till flera frågor, kan man inte om man sitter ansvarig i ett utskott rycka ut en detalj.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp):

Herr talman! Jag vill bara kort meddela att jag inte delar herr Sörensons uppfattning, som tydligen går ut på att om man inte kan hjälpa alla skall man avstå från att hjälpa några. Jag kommer att rösta för bifall till herr Ahlmarks yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Ahlmark begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 39, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositio-

Om lekmannainflytande vid beslut om åtal i tryckfrihetsmål

nen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Ahlmark* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 103;

Nej — 22.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 40, i anledning av väckt motion om stärkande av den kommunala demokratin;

nr 41, i anledning av motioner angående ledighet för krigsmaktens personal för fullgörande av kommunala uppdrag;

nr 42, i anledning av motioner om avskaffande av kyrkofullmäktige;

nr 43, i anledning av motioner om obligatorisk kommunal besvärsnämnd;

nr 44, i anledning av motion angående reglerna för omröstning i kommunalfullmäktige; och

nr 45, i anledning av motioner om skyldighet för kyrkoråd att återställa skändade gravar.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om lekmannainflytande vid beslut om åtal i tryckfrihetsmål

Föredrogos ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 46, i anledning av motioner om lekmannainflytande vid beslut om åtal i tryckfrihetsmål.

I de likalydande motionerna nr 673 i första kammaren av herrar *Schött* och *Enarsson* samt nr 479 i andra kam-

maren av herr *Akerlind m. fl.* hade hemställts,

1) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att vad i motionerna anförts om inkoppling av ett lekmannainflytande på bedömningen av åtalsärenden enligt tryckfrihetsförordningen måtte beaktas vid den pågående översynen av yttrandefrihetsrätten;

2) att riksdagen måtte besluta att omedelbart inrätta en rådgivande nämnd att biträda justitieministern vid bedömningen av åtalsärenden enligt tryckfrihetsförordningen; samt

3) att vederbörande utskott måtte uppgöra förslag rörande nämndens storlek och tillsättning samt förslag till instruktion för nämnden.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 673 och II: 479 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Svenungsson* (h), *Hamrin* i Jönköping (fp), *Boo* (cp) och *Werner* (h), vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att motionerna I: 673 och II: 479 måtte överlämnas till kommittén för lagstiftningen om yttrande- och tryckfrihet.

Herr SVENUNGSSON (h):

Herr talman! Den reservation som är fogad till detta utskottsutlåtande är mycket kortfattad, och det kan vara motiverat att med några ord kommentera reservanternas ställningstagande.

De förevarande motionerna syftar till ett visst lekmannainflytande vid beslut om åtal i tryckfrihetsmål — eller kanske rättare sagt vid bedömningen av sådana åtalsfrågor. Motionärerna begär ett omedelbart initiativ från riksdagens sida. Så långt har inte reservanternas sträckt sig, utan stannat vid yrkandet att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att motio-

Om lekmannainflytande vid beslut om åtal i tryckfrihetsmål

nerna överlämnas till kommittén för lagstiftningen om yttrande- och tryckfrihet.

Enligt tryckfrihetsförordningen ligger åtalsmakten i tryckfrihetsmål hos justitieministern och justitiekanslern. Det har utbildats praxis, att initiativet kommer från chefen för justitiedepartementet och att han personligen handlägger åtalsärenden rörande skrifter som kan förmodas strida mot tryckfrihetsförordningens förbud att utge skrifter som sårar tukt och sedlighet eller bryter trosfrid. Vi vet att en uppsjö av sådana skrifter håller på att spränga de fördämningar som samhället har som skyddsvärn.

Det brukar inte vara vanligt att ett utlåtande från konstitutionsutskottet ger anledning till någon moraldebatt, och detta föresvävar varken motionärer eller reservanter i *detta* sammanhang. Det moraliska problemet beröres också bara i förbigående i motionerna, där man konstaterar att här pågår en mycket ymnig utgivning av pornografiska skrifter. Utan att ytterligare fördjupa sig i detta ämne måste man ändå säga att företeelser på detta område inger den djupaste olust och oro. Att det blivit en högst lönande bransch är ingenting mindre än en skandal. Författare och förläggare tänker bara på egen profit. Här pågår ett ekonomiskt utnyttjande av sadistiska och förvridna höjelser. Även utskottsmajoriteten fastslår att vissa företeelser under senare år är ägnade att inge berättigad oro.

Motionärerna anför att justitieministern tvingats ta befattning med ett stigande antal ärenden av denna art och ifrågasätter om justitieministerns arbetsbörda inte skulle kunna lättas om en rådgivande nämnd tillsattes av riksdagen.

Herr talman! Jag måste bekänna att det inte har varit omtanken om en arbetstyngd justitieminister som dikterat mitt ställningstagande, utan jag är av den uppfattningen att justitieministern genom kollegiala överläggningar skulle

få en förstärkt kontakt med olika opinioner i samhället.

Justitieministern har i en tidigare riksdagsdebatt hävdat den meningen, att brottsbalkens och tryckfrihetsförordningens bestämmelser om brott, som här åsyftas, vilar på värderingar i samhället, som undergår förskjutningar från tid till annan. Det finns inga normer att gå efter. Bedömningen får ske med utgångspunkt från rådande uppfattning i samhället — och ett sekulariserat samhälle har knappast några normer alls. Men rådande uppfattning i samhället kan väl inte tillämpas när det gäller all lagstiftning. Under senare år har likväl både lagstiftning och rättspraxis gått i riktning mot allt större generositet och tolerans. Men, grundlagens andemening är klar och entydig. Man behöver inte skärpa lagstiftningen — man behöver bara tillämpa lagarna. Statsmakterna har ett ansvar, inte minst genom lagstiftning och rättsvärd, när det gäller att skapa sunda förhållanden i samhället.

Tyvärr är det så, att stora och ofta högröstade opinionsorgan ger ett sken av värderingar i samhället, som egentligen inte finns eller som i varje fall inte är allmän egendom. Det finns stora folkgrupper, mycket stora grupper, som med beklämning iakttar den passivitet, som visas från statsmakternas sida, och som efterlyser verklig renhållning på detta område. Det är verkligen ingen liten efterbliven grupp som reagerar. Pressens rådgivande nämnd har genom Pressbyrån varnat förläggarna för den litteratur, som har ett alltmera rätt och stötande innehåll. I Pressens rådgivande nämnd ingår inte bara representanter för Svenska tidningsutgivareföreningen och Publicistklubben utan också för Målsmännens riksförbund.

Då utskottets majoritet avstyrker motionerna anföres som skäl härför bl. a. att ett lekmannainflytande redan förekommer på det aktuella området genom juryinstitutionen och i viss mån genom tryckfrihetsombuden. I det förra fallet

Om lekmannainflytande vid beslut om åtal i tryckfrihetsmål

är ju dock åtal redan väckt, och i det sistnämnda rör det sig bara om ett visst anmälningsförfarande. Den föreslagna rådgivande nämnden skulle fungera under ett helt annat skede, vid själva åtalsbedömningen.

Att frågan, inte minst ur samhällsmoralisk synpunkt, bör ägnas stor uppmärksamhet framgår av direktiven till kommittén för lagstiftningen om yttrande- och tryckfrihet, som nu arbetar. Det heter i dessa direktiv, »att vid utredningen bör uppmärksammas frågan om skydd för barn och ungdom mot framställningar, som kan verka förråande eller eljest medföra allvarlig fara för de ungas sedliga fostran». Det är justitieministern som anför detta.

Då det slutliga avgörandet alltjämt skulle ligga hos justitieministern, äventyras inte på något sätt den granskning av justitieministerns handläggning av ifrågavarande ärenden som konstitutionsutskottet utför i samband med sitt dechargearbete. Det är alltså inte fråga om någon ansvarsfördelning.

Herr talman! Jag ber med det anförda att få yrka bifall till reservationen.

Herr **PETTERSSON, GEORG, (s):**

Herr talman! Herr Svenungsson började sitt anförande med att konstatera att reservanterna inte hade kunnat följa motionärernas förslag. Reservanterna har stannat vid att föreslå, att motionerna överlämnas till kommittén för lagstiftningen om yttrande- och tryckfrihet. Jag är därför litet förvånad över den senare pläderingen, som inte står i överensstämmelse med reservationen. Men man får väl betrakta pläderingen här som en nullitet, alltså något av en vältalighet som egentligen ligger litet vid sidan om det vi har att pröva.

Utskottet har funnit att man inte bör överlämna motionen till kommittén för lagstiftningen om yttrande- och tryckfrihet. Innan man tar ställning till den fråga, som motionärerna väckt, bör man ha vetskap om det straffbud man kan komma fram till. Först därefter kan

man börja med det yttre förfarandet när det gäller åtalsprövning i sådana här mål.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Svenungsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 46, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Svenungsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 95;

Nej — 21..

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om användning av nedlagda järnvägar som cykelvägar

Föredrogos ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 47, i anledning av motioner angående utskottets rätt att erhålla tillgång till handlingar för dechargearbetet;

nr 48, i anledning av motioner angående rätten att anhängiggöra ärenden i riksdagen;

nr 49, i anledning av motioner angående samråd med riksdagens löne-delegation i förhandlingsfrågor;

nr 50, i anledning av motion angående utformningen av riksdagens löne-delegations årliga redogörelse till riksdagen; och

nr 51, i anledning av motioner angående utskottsbehandlingen av riksdagens löne-delegations årliga redogörelse till riksdagen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 130, i anledning av motioner angående undervisningen i olycksfalls-vård;

nr 131, i anledning av motion angående den politiska informationen i grundskola och gymnasium; samt

nr 132, i anledning av motion om statligt stöd till s. k. håltimmeverksamhet i skolorna.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om användning av nedlagda järnvägar som cykelvägar

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 133, i anledning av motioner om användning av nedlagda järnvägar som cykelvägar.

I de likalydande motionerna I: 293, av herr *Hjorth*, och II: 378, av herr *Lindahl*, hade hemställts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära, att frågan om nedlagda järnvägslinjers framtida

användning som cykelvägar finge bli va föremål för utredning.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen icke måtte bifalla motionerna I: 293 och II: 378.

Reservation hade anmälts, utom av annan, av herr *Hjorth* (s), som dock ej antytt sin mening.

Herr **HJORTH** (s):

Herr talman! Såsom motionär må det kanske tillåtas mig att säga några ord i denna fråga. Statsutskottet hänvisar till att vägplaneutredningen har spörsmålet under övervägande och avstyrker således bifall till motionerna.

Många tycker måhända att det problem som motionärerna har berört är litet och obetydligt. Om man sätter in det i sammanhang med ökade möjligheter till rekreation och motion för allt större grupper av svenska folket samt för en bättre folkhälsa i vår stressade tid, får det dock genast större proportioner. Behovet och nyttan av en bättre kondition genom regelbunden motion i olika former såsom ett medel mot stress, för mycket stillasittande och en del överflödiga kilon är numera omvittnade av alla.

Inte minst här i riksdagen har det under senare år tagits flera initiativ i den vägen för att höja riksdagsledamöternas allmänna välbefinnande. Visserligen är det på grund av riksdagsarbetets art och andra sammanhängande uppgifter svårt för många att få tid för motionerandet, men å andra sidan kan motionstiden utsträckas över hela året. Man är inte bunden till viss motionstid när det gäller den fysiska träningen. Inom den socialdemokratiska riksdagsgruppen är sedan fem år tillbaka ett trettiotal medlemmar i livlig gymnastisk verksamhet varje onsdagsmorgon i Folk-sams motionshall under landslagstränaren och massören Knutte Hallbergs ledning. De s-märkta Helgeandspojkarna försäkrar nu samstämmigt, att de inte

Om användning av nedlagda järnvägar som cykelvägar

kan vara utan dessa regelbundna övningar.

Jag vill kanske inte direkt påstå, att det enbart är gymnastikens förtjänst att ett statsråd och en landshövding har rekryterats ur gruppen, men nog befordrar gymnastiken även den andliga spänsten. En förbättrad kondition gör att man bättre kan tåla de psykiska påfrestningarna och att man kan bättre och effektivare utnyttja tiden både i arbetet och på fritiden. I dagarna har även de borgerliga partierna i riksdagen startat med motionsgymnastik — vem vet, kanske också de med en förbättrad kondition förväntar sig vissa utnämningar. Jag kan även erinra om Riksdagsspelen på Bosön, om stafettmästerskapet på Gärdet, om simning i Eriksdalsbadet, om tillkomsten av den uppskattade motionshallen här i huset, o. s. v. — allt glädjande och uppiggande avkopplingar i det ensidiga och trött-samma riksdagsarbetet.

Mot bakgrunden av detta hade man väntat sig en större förståelse från statsutskottet när det gäller frågan om användandet av gamla banvallar såsom cykelstigar. Inte heller remissinstanserna visade någon översvallande entusiasm. Bara Cykel- och Mopedfrämjandet var direkt positiva till förslaget. SJ, som har hunnit avyttra de flesta av de aktuella nedlagda järnvägarna, motsätter sig visserligen inte direkt förslaget men anser möjligheterna vara av ringa omfattning. Trafiken på de omnämnda 54 industrispåren kommer åtminstone delvis att upphöra nästa år, och förmodligen blir det i framtiden ytterligare järnvägsnedläggningar, så nog torde det finnas underlag för cykelvägar.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen talar om en minskning av cykeltrafiken och redovisar några siffror till stöd för detta. Uppgiften om att moped- och cykeltrafiken skulle ha minskat med i genomsnitt hela 47 procent från 1958 till 1965 förefaller föga realistisk, när man vet att cykelförsäljningen ökat från 123 000 cyklar år 1958 till beräknade

275 000 i år. Nu köper väl inte folk cyklar som en statussymbol, utan de använder sig säkert av dem. Sanningen är nog den att cyklisterna på grund av den ökande trafiken mer och mer undviker riks- och länsvägar. De söker sig till småvägar och stigar, dit de flesta av trafikräkningarna inte når.

Vägverket talar också om en begränsning av en eventuell utredning om cykelvägar till att avse bandelar där ett behov av cykelväg redan nu är uppenbart och kan påvisas. Jag tycker att det kraftigt ökade antalet cykelägare, uppskattningsvis två miljoner, är bevis nog. Sedan får man inte heller glömma nytan av att samhället stimulerar svenska folket till ökad cykelåkning och bereder möjligheter till detta på vägar där trafikrisken är liten. Att det också är väldigt roligt att cykla kan de tio riksdagsmän intyga, vilka i somras tillsammans med över tusen andra cyklade de 30 milen runt Vättern. Det ges inte så många möjligheter för särskilt medelålders människor att motionera ute i det fria. Cykling är en utmärkt form av motion, men ökade samhällsinsatser behövs för att bereda möjligheter till friluftaktivitet i form av cykling. Exempelvis borde speciella utfarter från tätorterna ordnas i större utsträckning för de cyklade.

Jag hoppas nu att vägplaneutredningen noggrant tittar på alla aspekter av det här problemet, men att även länsmyndigheter, städer, kommuner och frivilliga organisationer beaktar dessa frågor och tillsammans med planeringsexperterna gör vad de kan. Det är inte bortkastade insatser och medel — det är enligt min mening nödvändiga åtgärder till folkhälsans fromma.

Herr RÖNNBERG (s):

Herr talman! Utskottet har ju tillgodosett motionärernas framställning i och med att motionen överlämnats till vägplaneutredningen. Med hänvisning till vad utskottet sålunda anfört ber jag

att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statlig medverkan vid fastställande av anställnings- eller arbetsvillkor för vissa arbetstagare hos kommun eller annan allmän inrättning, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om ökad rättssäkerhet i skatteärenden

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 54, i anledning av väckta motioner om ökad rättssäkerhet i skatteärenden.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 319, av herr *Nils-Eric Gustafsson m. fl.*, och II: 402, av fru *Frænkel m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga om utredning och förslag till riksdagen om åtgärder syftande till att förbättra den enskildes rättssäkerhet i skatteärenden.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 319, av herr *Nils-Eric Gustafsson m. fl.*, och II: 402, av fru *Frænkel m. fl.*, om ökad rättssäkerhet i skatteärenden, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Yngve Nilsson (h)*, *Gösta Jacobsson (h)*, *Lundström (fp)*, *Ahlmark (fp)*, *Magnusson i Borås (h)*, fru *Nettelbrandt (fp)* och herr *Sterne (fp)*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 319, av herr *Nils-Eric Gus-*

Om ökad rättssäkerhet i skatteärenden
tafsson m. fl., och II: 402, av fru *Frænkel m. fl.*, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga om utredning och förslag till åtgärder syftande till att förbättra den enskildes rättssäkerhet i skatteärenden.

Herr **LUNDSTRÖM (fp)**:

Herr talman! Detta ärende tillhör de årligen återkommande — vi har vid en rad tillfällen dryftat de olika detaljer som berörs i motionerna. Jag skall därför inte återigen prestera någon utförlig argumentation, då jag förutsätter att kammaren erinrar sig vad som förekommit. Men jag vill i alla fall säga ett par ord om den princip det här gäller.

Detta är en gammal och viktig fråga: Har inte skattemyndigheterna redan nu skyldighet att även tillvarata de skattskyldigas intressen, inte bara det allmännas? Jo, det råder ingen tvekan om att skattemyndigheterna har en rätt, och kanske i viss mån en skyldighet, att så göra. Men det är delade meningar om i vilken utsträckning denna skyldighet tillvaratas av skattemyndigheterna.

Majoriteten av utskottets ledamöter är tillfredsställd i detta ärende. Man räknar upp en mängd olika åtgärder som under årens lopp vidtagits; bestämmer om kommunicering med den skattskyldige i vissa frågor, eftergranskning av självdeklarationer i syfte att uppnå en rättvis och likformig taxering, inrättandet av riksskattenämnden och betänkandet »Lag om förvaltningsförfarandet», som Kungl. Maj:t för närvarande prövar. Där finns förslag som kan komma att beröra det nu aktuella spörsmålet, säger man. Majoriteten är alltså tillfreds med vad som gjorts och vad som kan komma att göras genom Kungl. Maj:ts försorg.

De skattskyldiga däremot torde i stor utsträckning ha en annan inställning och är inte lika tillfredsställda. Man har en stark känsla av att taxeringsmyndigheterna och kanske speciellt taxeringsintendenterna tillvaratar var-

Om ökad rättssäkerhet i skatteärenden

je teoretisk och praktisk chans att pressa ut varje möjligt öre av de skattskyldiga. Jag tror inte att någon ärlig människa vill resa invändningar mot sättet att fullgöra uppgiften i den delen. Men allmänheten tycker sig ha gjort den erfarenheten att taxeringsmyndigheternas intresse är ytterst obetydligt när det gäller att tillgodose taxeringsobjektets bästa. Det är onekligen en allmän uppfattning att taxeringsmyndigheterna och speciellt kanske taxeringsintendenterna, som ju fullföljer ärenden av olika slag, ägnar sin kraft huvudsakligen åt att bevaka det allmännas intressen, medan synpunkter som tillgodoser även de skattskyldigas intressen får komma i efterhand.

Det har anförts tidigare och jag vill ännu en gång upprepa, att i vanliga brottmål har åklagaren till uppgift att också ta hänsyn till och tillgodose den atalades intressen. Ändå tillerkänns den åtalade en försvarsadvokat på det allmännas bekostnad i stor utsträckning. Jag undrar vad det kan finnas för skillnad i sådana fall och då det, som här, gäller att pröva ett stort antal ärenden — hela svenska folkets och alla företags skattskyldighet? Med den invecklade procedur, som deklarationen är, så är det inte lätt för alla människor att hitta rätt och förstå när de har gjort fel och att bevaka möjligheten till rättelse.

Därför ligger det såvitt jag förstår mycket i det yrkande som har framförts i motioner, både nu och tidigare, om att man skall tillsätta en särskild befattningshavare som har till uppgift att bevaka den enskildes rätt i skatteärenden. Den huvudsynpunkten och även vissa andra olägenheter, som den nuvarande situationen medför och som har angivits i motionerna, gör att reservanterna i utskottet anser det naturligt att begära utredning och förslag till åtgärder som syftar till att förbättra den enskildes rättssäkerhet i skatteärenden.

Jag ber att få yrka bifall till reservationsyrkandet.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! På en punkt kan jag hålla med herr Lundström redan från början, nämligen att detta är en gammal bekant och att vi känner igen alla skälen för och emot sedan föregående år och många år tillbaka i tiden. Jag tyckte också att jag kände igen de skäl, som herr Lundström ansåg vara nya, så det var nog gamla skäl det också. Det finns liksom inte mycket nytt att komma med.

Utskottsmajoriteten är, som herr Lundström sade, tämligen belåten med rådande förhållanden. Det har under årens lopp genomförts en serie ändringar till den skattskyldiges förmån — herr Lundström räknade själv upp dem — och fortfarande försiggår ett stort reformarbete på detta område. Om jag inte har räknat fel är det inte mindre än fyra utredningar, som har betydelse för den här frågan, vilka antingen är avslutade eller pågår. Jag tycker att innan man sätter till en ny utredning som skall samordna de fyra som redan finns — det kanske är fler än fyra — bör man avvakta vilket resultat de utredningar som har pågått och som pågår leder till.

Jag ber också få påpeka att taxeringsintendenten har en särskild föreskrift i taxeringsförordningen att följa; förutom att han skall verka för en rättvis beskattning skall han även kunna anföra besvär till den skattskyldiges förmån. Detta sker, tror jag, i betydligt större omfattning än herr Lundström ville göra gällande. Herr Lundström ville nämligen göra gällande att det är i ytterst liten skala som taxeringsintendenten gör någon ansträngning till den skattskyldiges förmån. Jag skulle gärna vilja fråga, på vilken erfarenhet herr Lundström grundar detta uttalande, ty jag har inte lyckats statistiskt på något sätt belägga att det ligger till på det sättet. Jag tror nämligen att många av de besvär — kanske hälften av fallen — som taxeringsintendenten prövar har tagits upp till den skatt-

skyldiges förmån. Därför tror jag att det är svårt att bevisa att taxeringsintendenten inte har tagit hänsyn till den skattskyldiges intresse.

Med dessa ord vill jag, herr talman, yrka bifall till bevillningsutskottets betänkande i dess helhet.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Det är riktigt att det pågår en mängd utredningar, men jag vill — jag vet inte för vilken gång i ordningen — understryka den uppfattning som jag har givit uttryck åt tidigare, nämligen att en mängd utredningar som hakar in i varandra och som gäller olika detaljer men delvis samma ämne gör det alldeles omöjligt att under överskådlig tid komma till något resultat.

Här begärs alltså en utredning med ett speciellt syfte, och jag har betonat just den delen av frågan i mitt anförande i dag, nämligen att man skall kunna få en särskild person, som har till uppgift att bevaka just de skattskyldigas intressen. Jag tror att om man skall få någon slutlig lösning på problemet, så bör man bryta ut denna fråga och ta den för sig. Det är detta som ligger bakom yrkandet.

Vad beträffar taxeringsintendenternas arbete torde deras arbetsbörda vara så betydande när det gäller att tillgodose det allmännas intresse, att jag inte är alldeles säker på att ens tiden räcker till för att ägna likvärdig uppmärksamhet åt den andra delen av deras uppgift.

Jag har dessutom inte menat, att taxeringsintendenterna endast obetydligt tillgodose de skattskyldigas intressen utan att detta är den allmänna uppfattningen. Alla de människor som jag har talat med styrker mig i den tron, att det här föreligger en allmän uppfattning att taxeringsintendentens uppgifter är så stora i fråga om bevakningen av det allmännas intresse att han inte har möjligheter att ägna samma upp-

Om ökad rättssäkerhet i skatteärenden märksamhet åt den enskildes rättssäkerhet.

Jag finner därför inte något skäl att frånträda det yrkande som jag nyss har ställt.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Det var en liten glidning i herr Lundströms anförande, men fortfarande vidhåller han att taxeringsintendenten har så mycket att göra, att han endast hinner med att tillvarata samhällets intressen. Jag tror dock att det är fel att säga, att han så har missbrukat sina anvisningar att han, när han har ont om tid, fördelar sin tid endast till förmån för den ena parten. Jag tror att båda parter blir lidande om han har ont om tid. Herr Lundström hade inga bevis för någonting, utan det var bara en »allmän uppfattning» som folk hade. Ja, folk har alltid en allmän uppfattning att man är missgynnad i skattemål! Det kommer man att ha även om det blir ett ombud för de skattskyldiga. Han kommer inte att hinna med tiondelen av skattemålen.

Herr Lundströms påstående att taxeringsintendenten inte tar hänsyn till de skattskyldigas intressen är alltså grundat på hörsägnar och såvitt jag förstår inte bevisat genom statistik eller på annat sätt.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Såvitt jag kan förstå är min uppfattning om vad allmänheten anser i detta fall lika fast grundad som herr Wärnbergs. Herr Wärnbergs mening grundar sig inte heller, som han sade i sitt första anförande, på några statistiska uppgifter.

Om man skulle få en särskild ombudsman som motionärerna begärt är det möjligt att inte heller denne skulle hinna med alla de uppgifter som krävs. Men att allmänheten skulle få större förtroende för bevakningen av sina intressen, det är jag övertygad om. Bara det vore ju värt mycket.

Ang. beskattningen av enskilda och statliga vattenkraftverk

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lundström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 54, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Lundström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster-na hava utfallit sålunda:

Ja — 68;

Nej — 57.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. beskattningen av enskilda och statliga vattenkraftverk

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 56, i anledning av väckta motioner angående beskattningen av enskilda och statliga vattenkraftverk.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 585, av herr *Strandberg m. fl.*, och II: 732, av herr *Petersson m. fl.*, hade anhållits, att riksdagen måtte begära, att Kungl. Maj:t måtte överlämna motionerna till affärsverksutredningen för handläggning vad beträffade överensstämmelse vid beskattning i produktionskommunerna av enskilda och statliga vattenkraftverk.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet på anförda skäl hemställt, att de likalydande motionerna I: 585, av herr *Strandberg m. fl.*, och II: 732, av herr *Petersson m. fl.*, angående beskattningen av enskilda och statliga vattenkraftverk, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr STRANDBERG (h):

Herr talman! Som motionär har jag med intresse läst bevillningsutskottets betänkande nr 56. Frågan berör ju en omprövning av statens gälldränteavdrag i vad avser vattenfallsverket. Nu tillämplad princip för ränteberäkning och vinstredovisning innebär för det första ett starkt missgynnande av de kommuner, i vilka de statliga kraftverks- och regleringsanläggningarna är belägna. För det andra innebär systemet att ekonomisk jämställdhet icke råder mellan konkurrerande statliga och privata kraftverksföretag, då de statliga befinner sig i förmånsklass.

Frågan, som har den största betydelse för norrlandskommunerna, är ingalunda ny, vilket väl frångår av utskottets skrivning: »Konkreta förslag till begränsning av statens gälldränteavdrag har framlagts av särskilda sakkunniga år 1929, av 1944 års skattesakkunniga och av en särskild sektion inom 1950 års skattelagssakkunniga. Förslagen har ännu inte föranlett åtgärder från Kungl. Maj:ts sida.»

Jag vet, herr talman, att situationen delvis ändrats under årens lopp, men osökt frågar man sig, om Kungl. Maj:t

Ang. rätten till avdrag vid beskattningen för resor med egen bil till arbetsplatsen skulle underlåtit att handla om förhållandena varit omvända, d. v. s. om de enskilda kraftverksföretagen varit i förmanställning. Då hade det säkerligen inte dröjt hela 40 år innan åtgärder vidtagits.

Jag är glad över bevillningsutskottets positiva skrivning, särskilt som utskottet anslutit sig till syftet med motionerna. Bevillningsutskottet hänvisar slutligen till att affärsverksutredningen skall pröva frågan och att förslag torde avlämnas våren 1968.

Låt mig, herr talman, hoppas att så kommer att ske! Låt mig också uttala förhoppningen att Kungl. Maj:t denna gång skall handla snabbt och att förslagen i princip skall överensstämma med syftet med min motion!

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Ang. rätten till avdrag vid beskattningen för resor med egen bil till arbetsplatsen

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 58, i anledning av väckta motioner angående rätten till avdrag vid beskattningen för resor med egen bil till arbetsplatsen m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 315, av herr *Karl-Erik Eriksson*, och II: 396, av herr *Andersson* i Örebro, vari anhållits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära åtgärder i

syfte att förbättra avdragsmöjligheterna vid inkomstbeskattningen i vad gällde avdrag för bilkostnader i samband med resor mellan bostad och arbetsplats, så att avdraget bättre motsvarade de faktiska kostnaderna;

2) de likalydande motionerna I: 333, av fröken *Ranmark m. fl.*, och II: 401, av herr *Eskel m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och förslag om lämpliga åtgärder för att underlätta för glesbygdens arbetstagare att vid arbete på annan ort bo kvar i hemorten;

3) de likalydande motionerna I: 573, av fru *Elvy Olsson* och herr *Svanström*, samt II: 731, av herr *Persson* i Heden och herr *Sundkvist*, vari yrkats, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt prövning av grunderna för avdrag vid inkomsttaxeringen för resor till och från arbetsplatsen med bil för utformande av sådana bestämmelser, att ett mera rättvisande avdrag kunde medgivas för de verkliga bilkostnaderna i enlighet med motionernas syfte;

4) motionen II: 403, av herr *Gustafsson* i Stenkyrka och herr *Franzén* i Träkumla, vari hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt prövning av grunderna för avdrag vid inkomsttaxeringen för resor till och från arbetsplatsen med bil för utformande av sådana bestämmelser, att ett mera rättvisande avdrag kunde medgivas för de verkliga bilkostnaderna i enlighet med motionens syfte; ävensom

5) motionen II: 744, av herrar *Åkerlind* och *Hedin*, vari föreslagits, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring av anvisningarna till 33 § kommunalskattelagen, att skattskyldig ägde rätt att från intäkt av tjänst avdraga skäligen kostnad för resor till och från arbetsplatsen med maximalt belopp, även i de fall då antalet körda mil per år överstege 1 000 mil.

Ang. rätten till avdrag vid beskattningen för resor med egen bil till arbetsplatsen

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen — *dels* med bifall till de likalydande motionerna I: 315, av herr Karl-Erik Eriksson, och II: 396, av herr Andersson i Örebro, de likalydande motionerna I: 573, av fru Elvy Olsson och herr Svanström, samt II: 731, av herr Persson i Heden och herr Sundkvist, ävensom motionen II: 403, av herr Gustafsson i Stenkyrka och herr Franzén i Träkumla, *dels* i anledning av de likalydande motionerna I: 333, av fröken Ranmark m. fl., och II: 401, av herr Eskel m. fl., samt motionen II: 744, av herrar Åkerlind och Hedin, — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning i syfte att åstadkomma sådana regler om avdrag för kostnader för bilresor mellan bostad och arbetsplats, att ett mera rättvisande avdrag kunde medgivas för de verkliga bilkostnaderna.

Reservation hade avgivits, utom av annan, av herrar *Wärnberg* (s), *Tage Johansson* (s), *Paul Jansson* (s), *Allard* (s), *Asp* (s), *Andersson* i Essvik (s), *Kristenson* (s) och *Carlsson* i Västerås (s), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 315, av herr Karl-Erik Eriksson, och II: 396, av herr Andersson i Örebro, angående rätten till avdrag vid beskattningen för resor med egen bil till arbetsplats,

2) de likalydande motionerna I: 333, av fröken Ranmark m. fl., och II: 401, av herr Eskel m. fl., om underlättande för glesbygdens arbetstagare att vid arbete på annan ort bo kvar i hemorten,

3) de likalydande motionerna I: 573, av fru Elvy Olsson och herr Svanström, samt II: 731, av herr Persson i Heden och herr Sundkvist, angående rätten till avdrag vid beskattningen för resa med bil till arbetsplats,

4) motionen II: 403, av herr Gustafsson i Stenkyrka och herr Franzén i Träkumla, angående rätten till avdrag vid beskattningen för resor med egen bil till arbetsplatsen, ävensom

5) motionen II: 744, av herrar Åkerlind och Hedin, angående rätten till avdrag vid beskattningen för resor till arbetsplats,

måtte — i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anfört — av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Herr *WÄRNBERG* (s):

Herr talman! Bevillningsutskottets betänkande nr 58 behandlar fem motionspar som alla har ett gemensamt drag, nämligen att motionärerna önskar att riksdagen skall skriva till Kungl. Maj:t och begära gynnsammare avdragsregler vid beskattningen av dem som använder egen bil till och från arbetet.

Motionerna har resulterat i att bevillningsutskottets majoritet beslutat föreslå riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning i syfte att åstadkomma liberalare avdragsregler för ifrågavarande resor till och från arbetsplatsen. Det lagrum som reglerar reseavdraget finns i § 33 i kommunal-skattelagen. Enligt anvisningarna till denna paragraf äger skattskyldig rätt till avdrag för »skäligen kostnad». För att få en någorlunda enhetlig taxering, kunna precisera denna skäligen kostnad och få en enhetlig taxering i hela landet, har riksskattenämnden utfärdat anvisningar att tillämpas under normala förhållanden.

Enligt dessa anvisningar som nu är två år gamla äger skattskyldig rätt till avdrag med 2 kronor per mil för de först körda tusen milerna och med 1 krona och 20 öre för mil därutöver. Reduktionen är motiverad med att bilkostnaderna ej skall vara oproportionerligt höga i förhållande till tjänsteinkomstens storlek. Tidigare, när denna reduktion inte fanns, fanns bara be-

Ang. rätten till avdrag vid beskattningen för resor med egen bil till arbetsplatsen stämmelsen att kostnaderna inte fick vara oproportionerligt stora i förhållande till inkomstens storlek. Riksskattenämndens anvisningar är alltså motiverade med att man automatiskt skulle reglera denna sak.

Motionärerna är missbelätna med riksskattenämndens anvisningar, speciellt då med den nämnda reduktionen efter körda tusen mil. Även reservanterna är missbelätna med de avdragsregler som gäller, även om taxeringsmyndigheterna inte är slaviskt bundna av riksskattenämndens anvisningar utan i enskilda fall bör göra avvikelser från schablonen, när schablonen inte passar in. Jag tror därför inte att det i sak råder någon skillnad mellan utskottsmajoritetens uppfattning och reservanternas ståndpunkt. Reservanterna anser, att det finns anledning att ompröva såväl grundbeloppet 2 kronor som reduktionens storlek och den gräns vid 1 000 mil vid vilken reduktionen börjar. Skälet härför är inte bara den ökning av bilkostnaderna, som skett under senare tid, utan också den omvandling av samhället som med hänsyn till den pågående urbaniseringsprocessen har ägt rum under senare tid.

Vad som skiljer reservanterna från utskottsmajoriteten är sättet att nå det resultat som önskas. Utskottsmajoriteten vill att Kungl. Maj:t skall sätta till en utredning, under det att reservanterna vill gå den vanliga vägen med utfärdandet av nya anvisningar från riksskattenämnden. Vid utfärdandet av anvisningarna skall hänsyn tas till bevillningsutskottets och riksdagens uttalade önskemål.

Reservanterna hävdar att riksskattenämnden ständigt skall följa denna aktuella fråga. Det är helt enkelt riksskattenämndens uppgift att utarbeta sådana här schabloner i enlighet med de önskemål som riksdagen har gett uttryck åt. Att följa majoritetens förslag skulle enligt mitt förmenande, med hänsyn till de erfarenheter vi har om utredningar och tidsåtgång, innebära att

ändringarna i anvisningarna skulle bli ett eller annat år försenade.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av mig m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Herr ERIKSSON, KARL-ERIK, (fp):

Herr talman! Såsom en av motionärerna i denna fråga ber jag att helt kort få motivera min ståndpunkt.

I min motion har jag framhållit vilken kännbar utgift resekostnaderna innebär — speciellt för dem som har långa avstånd mellan bostad och arbetsplats. Genom järnvägsnedläggningar och indragningar av busslinjer blir allt fler människor hänvisade till bilen som det enda fortskaffningsmedlet från hemmet till arbetsplatsen. Det senaste varslat om rationaliseringar från SJ:s sida skulle, om planerna genomföres, beröva ytterligare ett stort antal människor möjlighet att utnyttja allmänna kommunikationsmedel för sina dagliga resor till arbetsplatsen. Jag anser att det är fullt motiverat att man av Kungl. Maj:t begär åtgärder så att dessa personer, som har långa avstånd och är hänvisade till bilåkning till arbetet, erhåller skatteavdrag i sådan omfattning att det motsvarar de faktiska kostnaderna — som jag har uttryckt det i min motion. Detta skulle — som utskottet uttrycker det i sin skrivning — ge ekonomiska möjligheter för många att utnyttja sin bostad i hemorten och att leva kvar i sin gamla miljö, med andra ord: de skulle få råd att bo kvar i den bygd där de trivs.

Jag hävdar också att ett skäligt reseavdrag skulle verka gynnsamt när det gäller att komma till rätta med såväl avfolkningsproblemen som trycket på bostadsmarknaden i tätorterna.

Att det nuvarande avdraget enligt riksskattenämndens anvisningar inte motsvarar de verkliga kostnaderna, är tydligen alla, således också reservanterna, ense om — det framgick ju också av herr Wårnbergs anförande här nyligen.

Ang. rätten till avdrag vid beskattningen för resor med egen bil till arbetsplatsen

Jag skall inte så mycket gå in på reservanternas skrivning. Låt mig bara peka på en sak. Reservanterna säger, att riksskattenämndens anvisningar inte är bindande för taxeringsmyndigheterna, något som också herr Wärnberg berörde. Jag vill nog säga, att man inte behöver ha så stor kännedom om taxeringsarbete för att veta att om riksskattenämnden gett sina anvisningar och länsstyrelsen tagit in dessa anvisningar i länskungörelsen, blir det nog inte några avvikelser gjorda av taxeringsnämnderna.

Reservanterna åberopar att frågan om reseavdragen nu är föremål för prövning inom riksskattenämnden. Jag har undersökt detta och jag har fått till svar, att det här gäller den varje år återkommande rutinprövningen för anvisningar av denna typ. Det är således inte här — som framgår av de avslutande meningarna i reservationen — fråga om någon särskild prövning utan endast om den varje år återkommande rutinprövningen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bilball till utskottets hemställen.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Det är riktigt, som herr Wärnberg sade, att det i sakfrågan, dvs. om gällande avdragsregler är tillfredsställande för närvarande eller ej, inte råder några delade meningar mellan reservanterna och utskottets majoritet. Båda är ense om att detta är ett spörsmål som bör justeras. Skillnaden i uppfattningarna är att reservanterna anser att riksskattenämnden bör göra justeringarna och att det kan vara tillräckligt med det. Utskottets majoritet däremot anser, att det kan finnas anledning till en grundligare prövning av hela detta problem.

Nog tycker jag att det finns sakliga skäl för utskottsmajoritetens ståndpunkt. Med den nuvarande rörligheten på arbetsmarknaden, som tydligen i ökad omfattning kommer att gälla under

lång tid, betyder bilen så oändligt mycket. Dess betydelse förstärks dessutom av järnvägsindragningarna, som föregående talare berörde, liksom av bristen på bostäder på många håll. Det är ofta svårt att få bostad i närheten av en ny arbetsplats, även om denna är belägen bara några mil från ens nuvarande bostad. Människor måste ofta behålla sin bostad och ta sig till och från den avlägsna arbetsplatsen på lämpligt sätt. Detta gör att bilen blir ett allt betydelsefullare kommunikationsmedel för arbetstagaren även i hans yrke.

Beträffande den schablonregel som det talas om här, så instämmer jag i uppfattningen att schablonisering av skatteregler kan vara önskvärd. Men schabloner medför alltid gränfall som kan vara mycket besvärande. Att så är fallet i denna fråga medges även av reservanterna. Bör inte detta viktiga spörsmål prövas av en objektiv offentlig utredning? Den är ju så enormt väsentlig för tiotusentals arbetstagare.

Nu säger reservanterna, att om man valde den vägen skulle hela frågan försenas ett eller annat år. Jag tror inte det utan delar den uppfattning som även herr Wärnberg gav uttryck åt, att riksskattenämnden kontinuerligt skall följa denna fråga. Det framgår även av reservationen, att spörsmålet om reseersättningen dryftas i riksskattenämnden. Jag förutsätter därför att de justeringar som riksskattenämnden anser erforderliga sker under hand, alldeles oavsett en offentlig utredning. Denna skall gälla de principiella spörsmålen — den stora betydelse som frågan har för alla arbetstagare vilka är beroende av sin bil, vilka generella schabloniseringsregler som skall gälla o. s. v.

Därför tror jag att värdet av en offentlig utredning icke skall underskattas. Och av det skälet anser majoriteten i utskottet att man bör begära en sådan utredning som syftar till förbättringar i nuvarande förhållanden och helst också till sådana regler som kan gälla under ganska lång tid fram-

Ang. rätten till avdrag vid beskattningen för resor med egen bil till arbetsplatsen över. Justeringar i detaljer, t. ex. i fråga om beloppens storlek m. m., skall naturligtvis göras under hand alltefter-som kostnaderna förändras.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Fröken RANMARK (s):

Herr talman! Den stora utflyttning som nu sker från våra glesbygder hänger i första hand samman med svårigheten att få arbete på hemorten. Genom rationaliseringar inom skogsbruket och jordbruket har arbetsmöjligheterna minskat. Den friställda arbetskraften har då måst söka sig arbete på annan ort, oftast på långt avstånd från hemorten och familjen.

Under sådana förhållanden blir rese-kostnaderna en mycket kännbar utgift. Nuvarande schablonavdrag, 2 kronor per mil för de första tusen milen och 1:20 per mil för följande sträckor är alltför otillräckliga. Sedan avdragen justerades 1965 har utgifterna stigit väsentligt, bl. a. genom den höjda bilaccisen, genom höjningen av försäkringspremien, liksom även höjningen av skatten och priset på bensin. Nu gällande avdrag torde inte på något sätt motsvara de verkliga kostnaderna.

Som jag nämnt är avstånden stora från glesbygden till arbetsplatsen i tätorten. Det är inte ovanligt med upp till tio mil, ja mer, varför arbetstagaren ofta nödgas bo borta från hemmet hela veckan. I Norges glesbygdsområde har man samma problem — svårigheten att få arbete i hemorten. Det har från Norge upplysts mig, att arbetstagare, som ej kan få arbete i hemorten utan måst söka sig till annan ort, har rätt att göra ett visst avdrag per arbetsdag vid inkomsttaxeringen. Som exempel kan jag nämna följande. Den som är bosatt i Kongsvinger och arbetar i Oslo — vägen mellan Kongsvinger och Oslo är ungefär tio mil — måste i regel bo i Oslo under veckan. För varje arbetsdag får han göra ett avdrag vid inkomst-

taxeringen på tio kronor. Det blir efter 280 arbetsdagar per år 2 800 kronor. Arbetar han i någon annan stad blir avdraget nio kronor per arbetsdag, och arbetar han på landsbygden blir avdraget åtta kronor per dag. I samtliga fall utgår även avdrag för en hemresa i veckan, räknat efter billigaste färdsättet. Detta gäller gift arbetstagare. Ogift arbetstagare som är bosatt i Kongsvinger och arbetar i Oslo får 700 kronor i avdrag per år, men inget särskilt avdrag för hemresor.

Det har sagts mig från Norge att denna anordning uppfattas som rättvis och riktig och att den ger möjlighet för arbetstagaren att även då arbetsplatsen ligger så långt från hemorten, att han inte kan resa hem varje dag, bo kvar i hemorten och ha kontakt med familj och anhöriga.

Vi som undertecknat motionerna I: 333 och II: 401 är inte främmande för tanken, att en arbetstagare, som till följd av rationaliseringar eller företagsnedläggelser och liknande måst söka sig arbete utanför hemorten och på grund av långt avstånd till den nya arbetsplatsen nödgas bo borta från familjen hela veckan, skulle vara betjänt av att i viss likhet med vad som tillämpas i Norge få ett kontant bidrag per arbetsdag direkt från arbetsmarknadsmyndigheterna samt få göra avdrag för en hemresa per vecka enligt billigaste färdsättet. Ur både den enskildes och samhällets synpunkt finner jag det angeläget, att allt görs för att underlätta situationen särskilt för glesbygdens arbetstagare, så att det blir möjligt för den som så önskar att bo kvar i sin invanda miljö och ändå ha sin utkomst tryggad.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag om utredning i syfte att åstadkomma sådana regler om avdrag för kostnader för bilresor mellan bostad och arbetsplats, att de avdrag som kan medges mera närmar sig de verkliga bilkostnaderna. Största möjliga hänsyn bör då tas till glesbygdens arbetstagare för att göra

Ang. rätten till avdrag vid beskattningen för resor med egen bil till arbetsplatsen det möjligt för dem att vid arbete på annan ort kunna bo kvar i hemorten.

I detta anförande instämde herr *Lo-kander* (s).

Herr *NILSSON, YNGVE*, (h):

Herr talman! Jag skall inte göra mig skyldig till en upprepning av de argument som redan framförts. Jag vill på den punkten inskränka mig till att i det stora hela instämma med herr *Lundström*.

Jag vill också ta fasta på vad herr *Wärnberg* säger om att utskottsmajoriteten och reservanterna är eniga i själva sakfrågan. Vi skiljer oss åt när det gäller medlen att få en rättelse till stånd. Reservanterna menar att man skall överlåta åt riksskattenämnden att klara av dessa problem. Men, herr *Wärnberg*, riksskattenämnden har sysslat med dessa ting ända sedan 1958, och ändå har vi inte fått en tillfredsställande lösning. Utskottsmajoriteten anser nu att det är nödvändigt med en utredning, i all synnerhet som bestämmelserna i denna angelägenhet vilar på en lag, som utfärdades redan 1928.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *WÄRNBERG* (s):

Herr talman! Alla talare som varit uppe har slagit in öppna dörrar. Jag kan instämma också däri att det är bra att det finns möjlighet att åka från glesbygd till tätort. Och t. ex. för en skogsarbetare borde det finnas bättre möjligheter till bilavdrag. Ingen har ju bestridit detta. Vad vi i dag diskuterar är enbart sättet att nå det resultat, som vi alla vill nå — även reservanterna.

Herr *Eriksson* sade att riksskattenämnden ändå måste pröva dessa ting; det är alltså inte bara fråga om en ändring i lagen. Eller vill herr *Eriksson* ha in en ändring i lagen? Skall man sätta in kilometerantal och uppgift om ett antal öre i lagen, kommer man emellertid

in i ganska ohållbara situationer. Man kan väl i all rimlighets namn inte lagstadga om annat än att en »skäligen kostnad» skall få avdragas. Sedan måste riksskattenämnden få utfärda behövliga anvisningar.

Herr *Lundström* medgav, hade jag en känsla av, att riksskattenämnden i alla fall i sista hand måste titta på detta och göra justeringar i kronor och ören. Är det någon som tror att riksskattenämnden stoppar ner ärendet i en byrålåda och inte bryr sig om det, om riksdagen i dag uttalar sig för reservanternas linje? Riksskattenämnden kan inte utan vidare nonchalera en klart uttalad vilja från riksdagen på de tre punkter vi här har talat om: krontalet per mil, reduktionens storlek och reduktionen per mil. Tror någon att riksskattenämnden utan vidare kan nonchalera denna riksdagens viljeyttring? Jag hävdar alltså att de tiotusentals skattebetalare, som herr *Lundström* ömmade för, kommer att göras en björntjänst om utskottets förslag segrar. Det kommer nämligen att ta riksskattenämnden två, tre år, kanske mera, innan de anvisningar blir utfärdade som grundar sig på den utredningens resultat. Om vi i dag framför våra önskemål till riksskattenämnden — jag är absolut bergsäker på att nämnden läser bevillningsutskottets och riksdagens uttalanden — kommer riksskattenämnden att ta hänsyn till dessa önskemål och göra de justeringar som nämnden anser nödvändiga. Då når vi ett snabbt resultat, vilket inte blir fallet om förslaget hamnar i den stora utredningskvarnen.

Jag fastnade för ett par saker i fröken *Ranmarks* anförande. Hon talade om att en arbetare i Norge, som bodde i en glesbygd och arbetade i en stad 10 mil därifrån, skulle kunna få 10 kronor i ersättning. Vi har ju redan mycket gynnsammare regler i Sverige! Det skulle enligt min uppfattning vara underligt om de svenska skattebetalarna vore nöjda med ett så litet traktamente som 10 kronor för att bo på en plats

Ang. rätten till avdrag vid beskattningen för resor med egen bil till arbetsplatsen och arbeta på en annan plats på stort avstånd. Enbart en reseersättning på 20 öre per kilometer innebär större favörer än vad som är fallet i Norge. Efter vad jag kan förstå är deras system ingenting att eftersträva, eftersom vårt system måste vara på alla sätt gynnsammare än det system som tillämpas i Norge.

Om vi vill gagna saken och få en snabb ändring till stånd till förmån för de personer som använder bil till och från sitt arbete, tror jag det är klokast att följa reservationen, och jag ber fortfarande, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Utan att närmare fästa mig vid detaljerna i det exempel, som fröken Ranmark åberopade, kan jag inte komma ifrån att hon dock visade på vidden av den fråga det här gäller. Det kan nämligen tänkas att man vid en utredning i detta spörsmål kan komma in på andra och bättre linjer eller på linjer kompletterande dem som redan finns. Vid en speciell utredning är man inte piskad att uppehålla sig vid enbart de metoder, som för närvarande tillämpas.

Att riksskattenämnden inte skulle lägga ned sin ordinarie verksamhet och sin ordinarie prövning av spörsmålet — sådan den för närvarande pågår — om riksdagen bifaller utskottets förslag, tar jag för givet. Riksskattenämnden får väl fortsätta att göra de reduktioner och förändringar, som nämnden anser rimliga. Att fördenskull underlåta den utredning, som här förordas, tycker jag dock vore oklokt.

Nu är jag fullt medveten om — vilket jag även är säker på torde vara fallet med herr Wärnberg — att detta är ett område, där risken för missbruk är ganska stor. Jag kan därför förstå, om riksskattenämnden är försiktig med att vidga möjligheterna till avdrag, såvida det skulle innebära också vidgade möj-

ligheter till missbruk. Den rädslan får dock inte vara så stor att den återverkar i ogynnsam riktning på dem som verkligen är berättigade till avdrag. Det syfte som skall eftersträvas är alltså att ge berättigade avdrag, samtidigt som man försöker finna medel för att hindra missbruk.

Jag tycker att icke minst debatten har visat att det faktiskt föreligger ett behov av en utredning. Samtidigt finns givetvis en önskan om att riksskattenämnden inte upphör med det arbete, som nu pågår med att undan för undan justera ersättningen i förhållande till kostnadsutvecklingen, utan att detta fortsätter i vanlig ordning.

Jag ber att än en gång få yrka bifall till utskottets förslag.

Fröken RANMARK (s):

Herr talman! Jag undrar om inte herr Wärnberg har missuppfattat mig. Jag har i mitt exempel från Norge inte talat om dagtraktamente utan om ett speciellt avdrag. Vad beträffar dagtraktamente, i de fall sådant utgår i Norge, så har jag inte undersökt den saken.

Herr WÄRNBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Var det bara fråga om avdrag för resorna, så vill jag säga att tio kronor är ett litet belopp i jämförelse med vad som medges i Sverige redan i dag.

Herr ERIKSSON, KARL-ERIK, (fp):

Herr talman! Herr Wärnberg sade, att det här är fråga om en viljeyttring från riksdagens sida och att riksskattenämnden inte kan nonchalera en klar sådan. Jag håller med om det. Men jag bedömer det så, att den starkaste och mest positiva viljeyttringen från riksdagens sida skulle vara ett bifall till utskottets hemställan, som också innebär bifall till raden av motioner.

Om inflationsskydd för försäkringssparande

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande av den av herr Wårnberg m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Wårnberg begårde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 58, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr Wårnberg m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Wårnberg begårde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 65;

Nej — 63.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 46, i anledning av väckta motioner om uppräknings av vissa skulder vid inflation, bi-

fölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om inflationsskydd för försäkringssparande

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 47, i anledning av väckta motioner om inflationsskydd för försäkringssparande.

Första lagutskottet hade behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 343 i första kammaren av herr Axel Kristiansson m. fl. och nr 433 i andra kammaren av herr Gustafsson i Stenkyrka m. fl. I motionerna, vilka voro likalydande, hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om sådan ändring i gällande bestämmelser, att försäkringstagarna, utan onödigt risktagande, kunde tillförsäkras ett bättre inflationsskydd för försäkringssparandet.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I: 343 och II: 433, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr KRISTIANSSON, AXEL, (cp):

Herr talman! Jag har alldeles klart för mig det öde som kommer att drabba motionen när talmannens klubba om en stund faller, men jag dristar mig i alla fall att säga några ord i egenskap av motionär.

Det gäller här frågan om att i större utsträckning än hittills göra försäkringssparandet värdebeständigt, och jag anser att man på goda grunder kan säga att den frågan är mycket betydelsefull. Försäkringssparandet har ju nått stor bredd i vårt land. Jag skulle tro att inget annat sparande har den omfattningen. Det betyder väl att detta sparande och värdesäkringens härav är något av en hela folkets angelägenhet.

Men det är inte bara ett intresse för

den enskilde försäkringstagaren att hans sparande i framtiden blir värdebeständigt — jag tror att man på goda grunder kan säga att det också är ett samhällsintresse, eftersom försäkrings-sparandet är en väsentlig del av det totala sparandet i landet. Försäkringssparandet har givetvis här sin stora betydelse, och jag tror att samhället i det långa loppet inte kan begränsa sig till att bara njuta frukterna av detta sparande — man får också se till att de som svarar för sparandet får sin beskärda del av frukterna. Om inte en ändring sker kan det befaras att försäkringssparandet kommer att minska. Det finns nämligen inte samma motiv till försäkringssparande nu som förr. Tidigare var ju motivet att man genom försäkringssparande skulle i någon mån trygga sin ålderdom — det motivet är nu borta i och med att vi har den kollektiva tryggheten att falla tillbaka på. Från dessa utgångspunkter kan man förmoda att om inte inflationsskyddet blir bättre kommer intresset för detta sparande att avtaga, kanske mycket starkt.

Jag har, herr talman, ingen anledning att polemisera mot utskottet. Man delar synpunkterna i motionen men hänvisar till att en viss förbättring skett 1966 och till att kreditinstitututredningen beräknas vara färdig innevarande år.

Självfallet har jag inget yrkande, herr talman, utan vill endast uttala förhoppningen att de i motionen framförda synpunkterna skall bli beaktade i den sittande utredningen.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Om offentlig auktorisation av långmedel

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 51, i anledning av väckta

Om offentlig auktorisation av långmedel motioner om offentlig auktorisation av långmedel.

Första lagutskottet hade behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 117 i första kammaren av herr *Stefanson m. fl.* samt nr 152 i andra kammaren av herr *Andersson* i Örebro och herr *Nordgren*. I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om förslag i syfte att bereda ökade möjligheter till noggrann prövning och auktorisation av yrkesutövare inom lässmedsyrket.

Utskottet hade i det nu ifrågakvarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner, I:117 och II:152, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av fru *Gärde Widemar* (fp) samt herrar *Ernulf* (fp), *Svanström*, (cp), *Schött* (h), *Gösta Jacobsson* (h), *Svensson* i Vä (cp), *Keijer* (fp) och *Oskarson* (h), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av förevarande motioner, I:117 och II:152, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en utredning rörande det allmännas medverkan vid kontroll av långmedel och deras anställda.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Frågan om offentlig auktorisation av långmedel hör väl egentligen inte till de politiskt mera kontroversiella frågorna, även om utskottet delat sig i en lottmajoritet som består av samtliga socialdemokratiska ledamöter och en lottminoritet bestående av de ledamöter som tillhör oppositionen.

Alla är vi väl överens om att man inte utan starka skäl skall tillgripa metoder som offentlig auktorisation inom näringslivet, eftersom det ju alltid in-

Om offentlig auktorisation av låssmeder nebar ett visst ingrepp i den fria konkurrensen. Någon anledning att misstänkliggöra låssmederna som kår betraktade finns naturligtvis inte heller. Men å andra sidan kan man knappast blunda för att de möjligheter till legalt innehav av inbrottsverktyg som en låssmed har och de möjligheter han har att bryta sig in i en lägenhet utan att väcka misstankar kan locka ohederliga personer att etablera sig som låssmeder och under denna täckmantel arbeta som tjuvar.

Rikspolisstyrelsen framhåller också i sitt remissyttrande över motionerna att någon brottslighet av mera betydande omfattning som kunnat sättas i samband med opålitliga låssmeder inte har förekommit men att med hänsyn till brottslighetens utveckling mot allt större förslagenhet det kan förväntas att kriminaliteten kommer att beröra även det området.

Jag vill understryka den risk som rikspolisstyrelsen här har påpekat. Brottsligheten i vårt land har under senare år visat tecken till att i stor utsträckning bli organiserad i ligor. Den ena välorganiserade stöldligan efter den andra har upptäckts. Vi har sett ligamedlemmar uppträda exempelvis som nattvakter för att lättare kunna operera utan att väcka uppmärksamhet. Det finns uppenbarligen risk för att vi också kan få stöldligor som opererar under sken av att vara låssmeder som hjälper en person att komma in i hans lägenhet men som i själva verket är ute i helt andra syften.

Det är också påfallande att samtliga remissinstanser tillstyrker motionärernas förslag eller i vart fall förordar en utredning, nämligen kriminalvårdsstyrelsen, överståthållarämbetet, rikspolisstyrelsen, polismästaren i Stockholm, Sveriges hantverks- och industriorganisation och Stockholms handelskammare. Jag tycker inte man kan blunda för en så enhällig remissopinion.

Enligt reservanternas mening finns det alltså vissa skäl för att införa en

auktorisering av låssmeder som bl. a. ger möjlighet att pröva vederbörandes vandeln innan han tillåtes att verka som låssmed.

Nu är emellertid frågan litet komplicerad, framför allt därför att denna prövning av vandeln förutsätter mer eller mindre att man tar del av kriminalregister, polisregister och sådant, och dessa register är med rätta omgivna av ganska starka sekretessregler.

Reservanterna har därför inte tagit någon definitiv ställning till motionärernas yrkande om auktorisation, utan vi har ansett att det är lämpligast att man företar en förutsättningslös utredning rörande det allmännas medverkan vid kontroll av låssmeder och deras anställda, och det är detta som reservationen går ut på.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Vi har ju i vårt land sedan lång tid en mycket vidsträckt näringsfrihet, innebärande att flertalet yrken och sysselsättningar inom handel, industri och hantverk kan utövas utan hinder av restriktioner. Denna näringsfrihet slår vi ju vakt om, och det är inte den som vi motionärer vänder oss emot.

Det finns emellertid undantag från denna väsentliga grundprincip om näringsfrihet. Sådana undantag har stadgats där samhällets och medborgarnas intressen bedöms kräva särskilda garantier i fråga om näringsidkarens utbildning, kvaliteten på de tillhandahållna varorna och tjänsterna, offentlig kontroll och insyn i verksamheten o. s. v. På vissa områden har vi krav på behörighet för utövande av yrket. Sådan behörighet krävs när det gäller läkare, sjukgymnaster och andra. Vi har dessutom olika former av auktorisation eller legitimation av vissa yrkesutövare, bl. a. på det medicinska området.

Elinstallationsbranschen har sina

behörighetskrav. I fråga om värme, sanitet och vatten förekommer ibland viss kommunal behörighetsprövning. I fråga om skydd för förmögenhet och egendom har vi också auktorisation av bevakningsföretagen.

För låssmedsycket, som i viss mån kan visa samma motiv för auktorisation som bevakningsföretagen, finns inga restriktioner av detta slag, utan vem som helst kan för närvarande etablera företag inom branschen. I låssmedernas arbetsuppgifter ingår ju installation av lås och låsanordningar i lägenheter och fastigheter, reparation av lås och låsstycken, nyckeltillverkning, rådgivning till allmänheten i lås- och skyddsfrågor o. s. v. För detta erfordras goda tekniska kunskaper — men det är naturligtvis också angeläget med en garanti att inte yrkeskunnandet användes i brottsligt syfte.

Låssmedernas branschorganisation säger att det har förekommit att personer i låssmedsföretag missbrukat allmänhetens förtroende och utnyttjat nyckelkopior och huvudnycklar för inbrott och annan brottslig verksamhet. Det finns, menar motionärerna, starka skäl för att medborgarnas intressen i förevarande sammanhang tas till vara genom någon form av kontroll av företagare inom detta yrke.

Nu har branschen själv, dvs. Sveriges låssmedsmästares riksförbund, som bildades för över tio år sedan, krävt av sina medlemmar att de förutom yrkeskicklighet skall kunna dokumentera att de är redbara och pålitliga. Det har tidigare gått att kräva intyg på god vandel för medlemskap i förbundet. Nu innebär emellertid nya bestämmelser för den allmänna brottsregistreringen att vandelsintyg inte får utlämnas i samma omfattning som tidigare. I samarbete med Sveriges hantverks- och industriorganisation har man också diskuterat vissa former för kontroll, och man har tillsatt en auktorisationsnämnd. Denna har vänt sig till Kungl. Maj:t med hemställan om att sökanden vid ansökning

Om offentlig auktorisation av låssmeder om auktorisation skall kunna få vandelsintyg från polisregistret eller kriminalregistret. Men denna hemställan avisades trots att vissa remissinstanser tillstyrkte den. Det är i detta läge som motionärerna nu föreslår en auktorisation av låssmeder.

Som herr Ernulf nyligen har sagt har samtliga remissorgan som yttrat sig över motionerna tillstyrkt en utredning om en auktorisation. Det har t. ex. kriminalvårdsstyrelsen gjort. Styrelsen har tidigare i sitt yttrande över framställningen att få använda polisregistret för denna angelägenhet anfört att ett bifall borde ge auktorisationsnämnden för låssmeder tillfredsställande garantier för — utom tekniskt kunnande — även pålitlighet.

Rikspolisstyrelsen framhåller, som herr Ernulf framhållit, att det inte förekommit någon brottslighet av mera betydande omfattning, som kunnat sättas i samband med opålitliga låssmeder. Detta använder sig nu utskottsmajoriteten av. Det finns av denna anledning ingen orsak, säger utskottet, att nu tillgripa en auktorisation. Men jag vill framhålla att det är mycket svårt att bedöma hur många av de ouppklarade inbrotten i bostadslägenheter och affärslokaler som beror på att det är lätt att få tillgång till nycklar till lägenheter.

Rikspolisstyrelsen säger: »Med hänsyn till brottslighetens utveckling mot allt större förslagenhet kan dock förväntas att kriminaliteten kommer att beröra även detta område.» Styrelsen menar att en sådan utredning och en auktorisation kan vara till gagn i preventivt syfte.

Överståthållarämbetet tillstyrker en utredning. Överståthållarämbetet säger att allmänheten kan ställa befogade anspråk på att för så ömtåliga uppdrag som insättning och reparation av lås ha tillgång till personer, vilkas pålitlighet av myndighet prövats.

Polismästaren i Stockholm säger: »För att undanröja nu rådande otillfredsställande förhållande är det enligt

Om offentlig auktorisation av lässmeder
mitt förmenande nödvändigt att författningsvägen så reglera lässmedsyrket, att allmänheten erhåller möjlighet att anlita lässmeder, vilka av offentlig myndighet konstaterats äga för yrket erforderlig pålitlighet och yrkesskicklighet.» Polismästaren instämmer också i motionernas syfte och vill ha en utredning.

Sveriges hantverks- och industriorganisation tillstyrker naturligtvis också motionärernas förslag.

Stockholms handelskammare delar motionärernas uppfattning att sådana särskilda omständigheter föreligger inom lässmedsyrket som motiverar ett auktorisationsförfarande. Särskilda krav på pålitlighet måste ställas på den som utför låsarbeten, tillägger handelskammaren.

Jag vill till slut säga att motionärerna till fullo inser att det är nödvändigt att polisregistret användes mycket försiktigt och med mycket stor urskillning. Rent allmänt kan sägas att uppgifter från polis- och kriminalregistret inte bör försvåra för en tidigare straffad att anpassa sig i samhället och komma in i förvärvslivet igen. Men när det gäller så ömtåliga uppdrag som lässmedernas är det motiverat med ett undantag från den principen. Jag tror att det är till de straffades egen favör att de under första skedet efter det att de avtjänat sitt straff förhindras att gå in i en yrkesverksamhet som för dem många gånger kan medföra stora frestelser.

Jag ber alltså med det anförda att få yrka bifall till reservationen.

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! Herr Ernulf inledde med att säga att detta inte är någon politiskt kontroversiell fråga, vilket man eventuellt skulle kunna tro genom att utskottet här delat sig i två hälfter så att man måst tillgripa lotten för att få fram vem som skulle svara för utskottet respektive för reservanterna. Herr Ernulfs deklARATION i detta hänseende var ganska betryggande.

Vi har ju också hört av herr Stefanson att reservanternas mening inte får tolkas som ett uttryck för ett principiellt ställningstagande till hur näringspolitiken i detta land bör utformas.

I övrigt har både herr Stefanson och herr Ernulf redogjort för ärendet. Reservanterna i utskottet hemställer om en utredning rörande det allmännas medverkan vid kontroll av lässmeder och deras anställda. För att vinna dessa syften har man tänkt sig en särskild auktorisationsnämnd för lässmeder, vilken då skulle kunna ha tillgång till utdrag ur kriminal- och polisregister. Motionärerna betecknar det som otillfredsställande att den som önskar när som helst kan etablera sig i denna bransch, alltså i lässmedsyrket.

Om förslaget att erhålla utdrag ur kriminal- och polisregister inte skulle kunna genomföras bör någon form av auktorisation anordnas genom överståthållarämbetet och länsstyrelserna på motsvarande sätt som gäller för enskilda bevakningsföretag.

Av utskottets utlåtande framgår ju också att frågan senast i juni månad i år varit föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet efter framställning från Sveriges lässmeders riksförbund. Denna har inte föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Remissyttrandena, vilka som det sagts här tillstyrker utredning, ger dock ett ganska klart uttryck för att det råder rätt delade meningar om hur ett auktorisationsförfarande skulle fungera. Rikspolisstyrelsen noterar att någon brottslighet av mera betydande omfattning, som skulle kunna sättas i samband med opålitliga lässmeder, inte har förekommit. Styrelsen anser sig av principiella skäl inte kunna förorda att utövare inom branschen skulle få rätt att erhålla utdrag ur polisregister och kriminalregister. Överståthållarämbetet kan i sin tur ej förorda en auktorisation motsvarande den som gäller för enskilda bevakningsföretag. Bestämmelser därom infördes 1951 och torde ha motiverats

av speciella skäl för bevakning av bland annat anläggningar av betydelse för försvar och folkförsörjning.

Vad som i första hand medverkat till att utskottet avstyrker motionerna är dock — förutom att frågan som nämnts bara för några månader sedan inte för- anlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd — att kommerskollegium, näringsfrihets- rådet och näringsfrihetsombudsmannen i tidigare avlämnade yttranden varit negativt inställda till en auktorisation i lässmedsbranschen. Så säger t. ex. kommerskollegium på tal om yrkes- skickligheten att denna ej är viktigare här än inom andra hantverksyrken. »Offentligt erkännande av yrkesskick- lighet erhålles genom mästarbrevsin- stitutionen. Auktorisation är ägnad att leda till konkurrensbegränsning. Stats- makterna strävar efter fri konkurrens inom näringslivet.» Liknande synpunk- ter framföres av näringsfrihetsrådet, och näringsfrihetsombudsmannen an- för att auktorisation medför risker för konkurrensbegränsande företeelser och att förekommande prissamarbeta kan ytterligare förstärkas.

Vid sin bedömning av ärendet har ut- skottet därför kommit till att motiv övertväger för att det för närvarande icke är angeläget med åtgärder som motionärerna och reservanterna före- slår. I meningen närmast klämman i ut- låtandet skriver dock utskottet att frå- gan bör följas med uppmärksamhet och att därest brottsutvecklingen skulle på- kalla det någon form av ingripande från det allmänna torde få övervägas. För min del är jag synnerligen förvånad över att inte denna positiva skrivning i detta fall som så många andra gånger kunnat samla ett enigt första lagutskott.

Herr Stefanson var inne på de nya bestämmelserna när det gäller att få ut- drag ur polisregister. Den tidigare möj- ligheten att få vandelsintyg genom po- lisens försorg borttogs 1965 i samband med den nya lagstiftningen om polisre- gister. Den begränsning som då infördes hade kommit till av principiella skäl.

Om offentlig auktorisation av lässmeder
Möjligheten att erhålla vandelsintyg kunde ha direkta negativa verkningar när det gällde återanpassning till sam- hället av personer som av någon anled- ning råkat i konflikt med rättvisan. De kriminalitetsupplysningar genom det centrala polisregistret som i vissa fall nu kan meddelas är förbehållna kvali- ficerade fall, såsom vid anställning inom försvars- och polisväsendet och inom vårdyrkena.

Det framgår av motionernas text att Sveriges lässmedsmästares riksförbund verkar för upprätthållande av en yrkes- skicklig kår av lässmeder, väl ägnade att uppfylla allmänhetens berättigade krav på redbarhet och pålitlighet. Sam- manslutningen räknar 50 företagare i branschen, och lika många finns utan- för sammanslutningen. Man kan då göra den reflexionen att denna organisation bör väl utan detta auktorisationsförfar- ande kunna klara dessa angelägenhe- ter, om det anses att det föreligger be- hov av kontrollerande åtgärder. Det är väl även möjligt, när det anställs folk, att genom arbetsintyg, referenser och personliga uppgifter få ett omdöme om vederbörandes vandel.

Det citerades flera remissyttranden här av de föregående ärade talarna. Jag vill bara till sist erinra om vad länssty- relsen och landsfogden i Östergötlands län anfört vid ett tidigare tillfälle, när detta ärende var föremål för Kungl. Maj:ts prövning och frågan var ute på remiss — det var för några år sedan. Det sades då att detta med auktorisation inom yrket var ett storstadsproblem och att man inte hade några negativa erfarenheter av lässmeder i landsorten. Det sades att den kontroll som kunde anses erforderlig i storstäderna kunde anordnas av vederbörande yrkesorgani- sation. Jag tror för min del att det är ett omdöme som vi kan hålla fast vid även vid detta tillfälle.

Jag ber med hänvisning till skriv- ningen i utskottets utlåtande att få yrka bifall till första lagutskottets förslag.

Om offentlig auktorisation av låssmeder

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Utskottets ärade talesman framhöll att utskottet har gjort en välvillig skrivning. Jag tycker att utskottet och även utskottets ärade talesman har behandlat problemet på ett välvilligt sätt. Men utskottet anför ju i sin sista mening: »Frågan bör emellertid följas med uppmärksamhet och därest brottsutvecklingen skulle påkalla det torde någon form av ingripande från det allmänna få övervägas.» Nu är det väl alldeles omöjligt att bedöma i hur stor utsträckning inbrottsstölden i t. ex. bostadslägenheter eller villor beror på att inbrottsstjuvarna har haft lätt att komma över nycklar till dessa lägenheter.

Föreliggande uppgifter visar en rätt skrämmande bild. Antalet inbrottsstölden i bostadslägenheter eller villor, anmälda 1966, var 8 163. Av dessa var 1 688 uppklarade, dvs. 20,68 procent. Under år 1966 uppklarades totalt 2 099 inbrottsstölden i bostadslägenheter eller villor. Denna siffra innefattar även sådana brott som anmäldes före år 1966. Möjligheterna att klara upp dessa inbrottsstölden är således mycket små. Det är också svårt att bedöma brottsutvecklingen på detta område. Som rikspolisstyrelsen uppger skulle troligen en auktorisation ha preventiv verkan. För min del tror jag dessutom att inbrottsfrekvensen skulle minska. Jag är glad åt att man här tror på näringslivsorganisationerna.

Låssmedernas riksförbund har gjort allt för att klara dessa problem, men dess möjligheter har minskat just på grund av att de inte kunnat kräva utdrag ur polisregistret vid ansökan om medlemskap eller vid auktorisation. Det förhindrar möjligheten att bedöma vederbörandes vandel.

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! Herr Stefanson redogör för statistiken beträffande inbrott i lägenheter och villor. Det kan dock ifrågasättas om dessa inbrott har något di-

rekt samband med låssmederna. Det finns som bekant även andra möjligheter att ta sig in i våningar än genom nycklar som tjuvarna fått genom låssmeders försorg. Det finns dyrkar och andra redskap.

Utskottet har tagit fasta på vad vissa remissinstanser tidigare anfört beträffande låssmeder och brottslighet. Kommerskollegium har t. ex. sagt, att det inte framkommit att låssmeder ägnat sig åt brottslig verksamhet. Rikspolisstyrelsen menar att ingen nämnvärd brottslighet kan påvisas i samband med låssmeder. Kriminalpolisintendenten i Göteborg fastslår att i Göteborg har ingen låssmed avslöjats som inbrottsstjuv. Dessa saker sedda i sitt sammanhang gör att man nog får gå försiktigt fram. Skulle det däremot visa sig att det föreligger ett samband mellan låssmeders tillverkning av nycklar och ökat antal inbrott som skulle motivera att samhället på något sätt måste ingripa, så har utskottet även klart uttryckt att det är samhällets skyldighet att vidta åtgärder.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ernulf* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 51, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtaget avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Ernulf* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;
Nej — 54.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. förslag till patentlag

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 53, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till patentlag m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 11 februari 1966 dagtecknad proposition, nr 40 år 1966, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och protokoll hållet i lagrådet, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) patentlag,
- 2) lag om ändring i lagen den 29 november 1946 (nr 722) med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för försvaret,
- 3) lag om patent- och registreringsverkets besväravdelning,
- 4) lag om ändring i varumärkeslagen den 2 december 1960 (nr 644),

Ang. förslag till patentlag

5) lag om ändrad lydelse av 35 § namnlagen den 11 oktober 1963 (nr 521),

6) lag om ändrad lydelse av 85 § utsokningslagen,

dels godkänna en i Strasbourg den 27 november 1963 undertecknad konvention om förenhetligande av vissa delar av patenträtten.

I propositionen hade föreslagits en total revision av den patenträttsliga lagstiftningen. Förslaget hade tillkommit på initiativ av Nordiska rådet och det förberedande lagstiftningsarbetet på området hade bedrivits i samverkan med utredningar i Danmark, Finland och Norge. Förslaget syftade till att allmänt modernisera lagstiftningen och tillgodoföra den resultaten av det internationella konventionsarbetet på patentområdet.

Vidare hade föreslagits ett system med s. k. nordiska patentansökningar. Systemet innebar, att den som ville erhålla patent i de nordiska länderna skulle kunna vända sig med en patentansökan till endast ett av de nordiska patentverken, som i stort sett ensamt behandlade ansökningsen och meddelade patent även för de övriga länderna. Patent skulle därvid meddelas för varje land för sig. Sådana patent skulle bli jämförbara med patent som meddelades efter vanlig nationell ansökan. Systemets tillämpning vore beroende av att särskild överenskommelse därom träffades mellan de nordiska länderna. Systemet förutsatte, att patentlagstiftningen i de nordiska länderna förenhetligades. De förslag till patentlagar som samtidigt framlades i Danmark, Finland, Norge och Sverige voro helt överensstämmande i fråga om reglerna rörande beviljande av patent. Även i vad avsåg övriga civilrättsliga bestämmelser voro förslagen i allt väsentligt överensstämmande.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

Ang. förslag till patentlag

dels följande vid vårsessionen 1966 väckta

likalydande motionerna I: 651, av herr *Gösta Jacobsson*, och II: 803, av herr *Wennerfors*,

likalydande motionerna I: 652, av herr *Gösta Jacobsson m. fl.*, och II: 802, av herr *Löfgren m. fl.*,

motionen II: 801, av herr *Boo*,

dels vid höstsessionen 1966 väckta motionen I: 760, av fru *Segerstedt Wi-berg*,

dels ock vid höstsessionen 1967 väckta motionen II: 1069, av herr *Löfgren*.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt,

A. att riksdagen med förklaring att förevarande proposition, nr 40, i vad avsåge lagförslagen, icke kunnat oförändrad bifallas, måtte med avslag å följande motioner, nämligen

I: 651 och II: 803, såvitt avsåge frågan om uppfinnarens namn skulle angivas i patentansökningen,

I: 651 och II: 803, såvitt avsåge patentering av läkemedel,

I: 652 och II: 802 samt II: 801, såvitt avsåge frågan om ännu ej offentliggjord patentansökan skulle anses som nyhets hinder,

I: 652 och II: 802, såvitt avsåge invändares besvärsmätt (yrkande A 2),

I: 652 och II: 802, såvitt avsåge åtalsrätten (yrkande A 3),

I: 652 och II: 802, såvitt avsåge prövning av patents ogiltighet i intrångsprocessen (yrkande A 4),

I: 760, såvitt avsåge patent- och registreringsverkets besväravdelning, samt

I: 760, såvitt avsåge fullföljden från andra till tredje instans,

för sin del antaga de genom propositionen framlagda lagförslagen med de ändringar, att 2, 6 och 62 §§ i förslaget till patentlag samt ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna i lagförslagen erhöles av utskottet föreslagen lydelse;

B. att riksdagen måtte bifalla propositionens förslag om godkännande av

den i Strasbourg den 27 november 1963 undertecknade konventionen om förenhetligande av vissa delar av patenträtten;

C. att motionen II: 1069 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

D. att motionen II: 801, såvitt avsåge utredning om tillfälligt och förenklat skydd för uppfinningar, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr statsrådet **KLING**:

Herr talman! Det är synnerligen glädjande att kunna konstatera att vi nu står inför fullbordandet av det nära 20-åriga gemensamma nordiska arbetet på en ny patentlagstiftning. På detta betydelsefulla och samtidigt komplicerade rättsområde har ett omfattande och skickligt arbete bedrivits inom de olika kommittéerna, av tjänstemännen inom departementen i de olika länderna och inom utskottet på det parlamentariska planet. Resultatet har blivit att man i de fyra länderna har enats om en praktiskt taget helt likalydande lagstiftning. Till de mindre ändringar som föreslås i utskottets utlåtande kan jag för min del ansluta mig.

Glädjen över det nordiska samförstånd som har uppnåtts är emellertid inte helt ogrumlad. Vid utskottsförhandlingarna har det visat sig att man från dansk sida har förbehållit sig att under en övergångsperiod tillämpa nu gällande regler om undantag från patenterbarhet beträffande livsmedel. Den danska avvikelserna från den nordiska rättslikheten är beklaglig men torde i praktiken inte betyda så mycket.

En enligt min mening viktigare fråga är ikraftträdandet av bestämmelserna i lagförslagens tredje kapitel om nordisk patentansökan. De nordiska utskottsdelegerade rekommenderar att överenskommelse om ikraftträdandet av detta kapitel snarast träffas mellan regeringarna. Med hänsyn till de stora vinster som uppnås i de nordiska länderna vid genomförandet av systemet med nor-

diska patentansökningar och den internationella uppmärksamhet, som detta projekt har rönt, delar jag de utskottsdelegerades uppfattning att en överenskommelse om att sätta tredje kapitlet i kraft snarast bör träffas. Den svenska regeringen kommer därför att inbjuda till förhandlingar mellan de nordiska regeringarna om ikraftträdandet av reglerna om nordiska patentansökningar så snart de nordiska kommittéerna för en nordisk gemensam patentbesvärsinstans har avlämnat sitt betänkande, och det beräknas ske i början av år 1968.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att ge uttryck åt samma tillfredsställelse som den åt vilken justitieministern nyss gav uttryck, nämligen över att detta utomordentligt betydelsefulla och omfattande lagverk kommit till stånd, med en enhetlig och i det närmaste exakt likalydande patentlag för de fyra nordiska länderna. För näringslivet är det utomordentligt värdefullt att detta verk nu föreligger här till antagande. Den enhetliga patentlagen kommer att befrämja och underlätta den gemensamma nordiska marknaden, som etablerats inom ramen för EFTA. Det är ett viktigt monument över det nordiska samarbetet och den nordiska tanken, som nu har upprests på den immateriella rättens område.

Det har föregåtts av en gemensam varumärkeslag och kommer att efterföljas av gemensamma lagar om otillbörlig konkurrens och om firma.

Lagstiftningen innebär också en viss anpassning till det internationella konventionsarbetet på patentområdet.

Särskilt är att uppmärksamma att lagen när den i dess helhet trätt i kraft ger underlag för nordiska patentansökningar, dvs. att en patentansökan som görs i ett av de fyra nordiska länderna får giltighet även för de övriga och att ett och samma patent meddelas för

Ang. förslag till patentlag

samtliga de fyra länderna. Det är en mycket viktig praktisk sak.

Jag tror att justitieministern, statsrådet Kling, är värd ett erkännande för en stor personlig insats i arbetet. Det är mig ett nöje att överlämna denna lilla blomma till justitieministern.

Lagarbetet måste nu följas upp med en gemensam nordisk besvärsinstans, varom vi snart kan vänta förslag. Jag hälsar med glädje justitieministerns förklaring, att han efter förhandlingar avser att sätta tredje kapitlet i lagen, om nordisk patentansökan, i kraft så snart som betänkandet om den nordiska besvärsinstansen framkommit. Jag är övertygad om att den svenska industrin inte har något att invända häremot.

En intressant företeelse är att lagutskotten i de fyra nordiska ländernas parlament samarbetat vid utskottsbehandlingen och så gott som helt undandröjt de differenser, som varit för handen i de propositioner som förelegat i de olika länderna. Det torde inte ha varit så många gånger som ett sådant samarbete på utskottsplanet har skett — det lär ha skett två, tre gånger förut.

Jag kan inte heller låta bli att i detta sammanhang framföra ett erkännande till vice ordföranden i första lagutskottet, vår kammarkamrat Erik Svedberg, som på ett utomordentligt förnämligt sätt har lyckats sätta sig in i den mycket svåra juridiska materialet här är fråga om och som med den äran lett den svenska delegationens arbete i de andra nordiska huvudstäderna. Det har inte varit så lätt att mjuka upp det danska motståndet mot ett avskaffande av de nuvarande undantagen från patenterbarhet beträffande livs- och läkemedel efter en övergångstid, men jag tror att vi i alla fall har fått danskarna litet grand närmare. Därvid har det nog varit av stort värde att kravet på uppfinningshöjd har skärpts. Att så skett tillgodoser ett industriellt intresse lika väl som konsumenternas intresse. Patenten kommer efter denna skärpning av kravet på uppfinningshöjd san-

Ang. tobaksreklam

nolikt inte att omfatta vad danskar-
na varit rädda för, nämligen vissa enk-
lare livsmedel och konserveringsmeto-
der — man har ju som exempel talat
om utländska patent som hinder för
fabrikationen av de danska rullepøl-
serne.

Jag vill understryka utskottets utta-
lande rörande lösningen av frågan om
begreppet nyhetshinder, då en sökan-
de inger ansökan om tilläggsopatent.

Slutligen vill jag konstatera att förs-
ta lagutskottets utlåtande, trots vissa
meningsbrytningar vid utskottsarbetet,
till sist gått i enighetens tecken, och
jag vill också uttala förhoppningen att
danskarna så småningom — så fort
som möjligt, kanske jag skulle säga —
kommer att acceptera förslaget i den
form som det föreligger.

Jag yrkar bifall till utskottets hem-
ställan.

Efter härmed slutad överläggning bi-
fölls vad utskottet i det nu ifrågava-
rande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av andra
lagutskottets utlåtande nr 51, i anled-
ning av väckt motion angående hand-
läggningen av vissa ärenden rörande
omhändertagande av barn, bifölls vad
utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. tobaksreklam

Föredrogs ånyo andra lagutskottets
utlåtande nr 52, i anledning av väckta
motioner om begränsning av eller för-
bud mot tobaksreklam, m. m.

Andra lagutskottet hade behandlat
tre inom riksdagen väckta, till lagut-
skott hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 112,
av herr *Jacobsson, Per*, samt II: 151, av
herr *Westberg* och herr *Börjesson* i Fal-
köping, om begränsning av eller för-
bud mot tobaksreklam, samt

2) motionen II: 92, av herr *Gustaf-
son* i Borås, om påskrift på cigarrett-
paketet om rökningens hälsovådlighet.

I motionerna I: 112 och II: 151 hade
yrkats, att riksdagen i skrivelse till
Kungl. Maj:t skulle hemställa om utred-
ning och förslag till lagstiftning, som
begränsade eller förbjöde tobaksre-
klam.

Utskottet hade i det nu föreliggande
utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A. att motionerna I: 112 och II: 151
icke måtte föranleda någon riksdagens
åtgärd, samt

B. att motionen II: 92 icke heller måt-
te föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I, vid utskottets hemställan under A,
av herrar *Erik Filip Petersson* (fp),
Kilsmo (fp), *Rimmerfors* (fp), *Gomér*
(cp) och *Åkerlind* (h), vilka ansett, att
utskottets yttrande bort i viss angiven
del hava den lydelse, reservationen vi-
sade, samt att utskottet bort under A
hemställa, att riksdagen med bifall till
motionerna I: 112 och II: 151 måtte i
skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om
utredning och förslag till lagstiftning
om begränsning av eller förbud mot to-
baksreklam;

II, vid utskottets hemställan under B,
av herrar *Rimmerfors* (fp) och *Åker-
lind* (h), vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **PETERSSON, ERIK FILIP,**
(fp):

Herr talman! Trots att jag är reser-
vant i förhållande till utskottet, är jag
helt överens med utskotts majoriteten på
två väsentliga punkter.

För det första är vi ense om att ve-
tenskapliga undersökningar har kon-
staterat att det råder ett samband mel-
lan tobaksrökning, speciellt cigarrett-
rökning, och förekomsten av vissa sjuk-
domar samt överdödlighet i dessa sjuk-
domar. Det är som bekant inte en en-
staka vetenskaplig undersökning som

Ang. tobaksreklam

har kommit till detta resultat utan det är flera sådana, som har företagits i olika länder.

För det andra vill jag instämma i vad utskottet säger på sidan 7: »Med hänsyn till det sammanhang som konstaterats föreligga mellan tobaksrökning och förekomsten av vissa sjukdomar anser utskottet — i likhet med motionärerna — att förbrukningen av tobak måste hållas nere. Framför allt är det angeläget att begränsa ungdomens tobakskonsumtion och motverka att rökvanor grundläggs vid alltför unga år.» Med tanke på denna som jag tycker ganska klara och kraftfulla skrivning i ett angeläget ärende hade man kanske väntat sig ett mera positivt ställningstagande från utskottet i själva saksfrågan.

Vad beträffar konsumtionens ökning kan jag erinra om att år 1950 konsumerades i det här landet 4 300 miljoner cigaretter och 1966 8 600 miljoner, dvs. en fördubblad cigarettkonsumtion på dessa 16 år.

Ur internationell synvinkel uppfattas det säkert såsom mycket lönande att satsa på Sverige för att här få till stånd en ännu större ökning av cigarettkonsumtionen. Reklamen inverkar utan tvekan på konsumtionsvolymen. De företag som satsar stora summor på annonskampanjer här i landet har säkert klart för sig att dessa pengar kommer tillbaka till företagen genom en ökad försäljning. De har givetvis till sitt förfogande marknadsundersökningar, som visar att det är på det sättet.

Jag ber därför, herr talman, att kort och gott få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen I, vari hemställes »att riksdagen med bifall till motionerna I: 112 och II: 151 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla om utredning och förslag till lagstiftning om begränsning av eller förbud mot tobaksreklam».

Häri instämde herr *Carlsson, Eric*, (cp).

Herr *SCHÖTT* (h):

Herr talman! Inledningsvis kan jag helt instämma i vad som här har anförts av herr Erik Filip Petersson. Jag kan efter hans anförande fatta mig kort.

Det är min bestämda uppfattning att det är riksdagens oavvisliga plikt att nu, sedan vetenskapliga undersökningar klart har utvisat att det föreligger kausalsammanhang mellan cigarettökning och lungcancer jämte andra sjukdomar, vidtagna åtgärder för en begränsning av tobaksreklamen. Det kan inte vara rimligt att även i fortsättningen låta denna reklam ohämmat välla fram. Speciellt för vår ungdom utgör den utan tvekan en mycket stor fara.

Samtliga här i riksdagen har ju i dagarna mottagit en skrivelse från NTS, Nationalföreningen för upplysning om tobakens skadeverkningar. Skrivelsen återger föreningens framställning till medicinalstyrelsen om statsbidrag för budgetåret 1968/69. Den ger en god bild av hur allvarligt tobaksproblemet är. Jag vill redan nu uttala en förhoppning om att NTS kommer att få tillräckliga anslag för att effektivt kunna fortsätta sin betydelsefulla verksamhet. För dagen tycker jag endast att vi skall betänka, att ju större frihet vi ger tobaksreklamen, desto större anslag måste vi årligen bevilja NTS för motpropaganda.

Utskottsmajoriteten påstår att tobaksreklamen i huvudsak saknar betydelse för valet mellan rökning och icke rökning. Det påståendet tycker jag inte skall få stå oemotsagt. Allmänt har vi väl en helt annan uppfattning, nämligen den att många pojkar och flickor just av den mycket utstuderade och insmickrande tobaksreklamen lockas att börja röka. Många av dem blir så småningom storrökare med de konsekvenser som detta innebär.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation I.

I detta anförande instämde herr *Jacobsson, Per*, (fp).

Ang. tobaksreklam

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Då vi ibland ställs inför problem som är besvärliga och syns nära nog olösliga är det lätt att kräva förbud, men vi måste ständigt konstatera att lyckade framstötter för förbud leder till misslyckande.

Oftast är väl tankegångar om förbud av ena eller andra slaget uttryck för den oro man känner inför att man inte skall kunna bemästra ett förändrat beteende eller uppförande inom en del av folket eller hela folket och att man inte skall kunna leda över detta beteende mot rimligare proportioner. Det kan gälla disciplinfrågor, moralfrågor eller som i detta fall en konsumtionsfråga.

Motionärerna, utskottet och reservanterna är överens om det angelägna i att söka åstadkomma en begränsning av tobakskonsumtionen; detsamma gäller de som talat före mig. När man vill åstadkomma denna begränsning genom ett förbud mot tobaksreklam är det, menar jag, just ett uttryck för den oro vi känner inför de ökade hälsorisker som rökningen tillsammans med många andra företeelser i vårt moderna samhälle utgör. Den som tagit del av föreliggande vetenskapliga rapporter om tobaksbrukets skadeverkningar — rapporter som herr Petersson åberopade — kommer fram till att hälsoriskerna är uppenbara; på den punkten finns det heller inga meningsskiljaktigheter.

Jag skall inte därför diskutera de medicinska vådorna av tobaksbruket. Jag vill bara peka på att i framställningen från NTS om statsbidrag för sin upplysningsverksamhet finns ett sammandrag av forskningens hittillsvarande slutsatser beträffande bl. a. tobakens hälsorisker. De slutsatserna leder fram till att samhället bör stimulera aktiviteter som syftar till att belysa rökningens risker, liksom även riskerna vid användning av narkotika. Bliir dessa risker tillräckligt kända, kommer säkerligen var och en att iaktta varsamhet

eller rent av avhållsamhet i fråga om bruket av tobak och narkotika.

Nästa slutsats är då också given: framställningen från NTS om anslag inom medicinalstyrelsens ram bör behandlas välvilligt vid departementsberedningen och slutligen här i riksdagen, trots det ansträngda statsfinansiella läget.

Jag tror alltså inte, herr talman, på möjligheten att via ett förbud mot reklam nå någon avsevärd effekt beträffande minskad tobaksrökning. Herr Schött tillbakavisade utskottets påpekande att reklamen närmast påverkar valet av tobaks- och cigarrettsort, mindre frågan om rökning eller icke-rökning. Jag tror för min del att vad utskottet säger om samvariationen mellan rökvanor hos barn och deras föräldrar, liksom hos ungdomar och deras kamrater — ett förhållande som påvisats i många undersökningar — har minst lika stor betydelse i detta sammanhang, om icke större.

Som en liten praktisk detalj i diskussionen om hur man skall komma till rätta med dessa problem vill jag peka på den betydelse som det ökade intresset för friluftsliv och idrott har. Jag tror att man den vägen vinner mera i praktiska resultat än genom ett förbud mot reklam. Jag och herr Schött har gemensamma idrottsliga intressen, och därför kan jag säga att den som motionsvis försöker sig på att simma litet, snart finner att rökningen är ett hinder för att kunna vara med fullt och helt, och då brukar inte valet vara så svårt; man försöker avstå från att röka.

Utskottet har sålunda kommit till den slutsatsen, precis som vid tidigare prövningar av krav på reklamförbud, att man bäst främjar motionärernas önskemål om man genom information och undervisning försöker nedbringa förbrukningen av tobak. Därvid bör man, säger utskottet, särskilt sträva efter att förhindra eller begränsa tobaksbruket bland barn och uppväxande ungdom.

Ang. tobaksreklam

Utskottet vill i det sammanhanget också erinra om att tobaksindustrin genom frivilliga örevenskommelser redan åtagit sig att medverka härtill.

Det finns i detta sammanhang dessutom några näringsrättsliga och tryckfrihetsmässiga synpunkter, som har redovisats i utskottsutlåtandet. Jag skall inte nu ta upp en diskussion på de punkterna.

Varför har då, säger herr Petersson, utskottet inte gjort ett objektivt ställningstagande. Ja, herr Petersson, utskottets ställningstagande grundar sig på den uppfattningen att om man skall nå ett verksamt resultat — och det vill vi alla — och få till stånd en minskad konsumtion av tobak främst bland barn och ungdom vinner man ingenting genom en utredning om förbud på ett enda område, utan då får man sätta in sina aktiviteter på upplysnings- och undervisningsområdena.

Jag vill slutligen understryka att ingen skall tolka utskottets skrivning så, att man från utskottets sida är beredd att släppa lös en ohämmad reklam för en ökad tobakskonsumtion. Det finns en frivillig överenskommelse från år 1965 mellan de berörda parterna om en viss begränsning av reklamen. Reklam för cigaretter får enligt denna överenskommelse inte förekomma i tidningar och tidskrifter som framför allt ungdom anses läsa. Skulle den signalerade kampanjen för ökad konsumtion av utländska cigarettmärken bryta denna överenskommelse, menar i varje fall jag att då torde man få ompröva frågan utifrån den utgångspunkten att här fordras ökade insatser för upplysning, information och propaganda i fråga om hälsorisen vid tobaksbruk. Men då uppstår också frågan, om denna överenskommelse skulle brytas, vem som skall betala denna ökade erforderliga verksamhet. Jag är inte främmande för att i så fall tillverkarna bör göra det.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr SCHÖTT (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill än en gång säga att jag tycker att det är orimligt att samhället som har så ofantliga kostnader för sjukvården inte skall försöka stoppa upp tobaksmissbruk i tid.

Här har sagts att det redan finns en överenskommelse om begränsning av reklamen, men den tycks ju inte vara effektiv. Vi bör därför inte bara avvakta en ökad reklam för utländska cigarettmärken, utan vi bör i tid försöka stoppa tobaksmissbruket.

Jag instämmer naturligtvis helt med herr Lars Larsson att vi skall kosta på mera när det gäller idrott och friluftsliv för att den vägen söka förmå pojkar och flickor att inse hur olyckligt det är med bruk av tobak. Men det utesluter inte vad som här har föreslagits, nämligen en utredning om begränsning eller förbud mot tobaksreklam. Det är ju inte sagt att det skall vara förbud, utan det gäller en utredning om en begränsning eller ett förbud.

Herr talman! Jag tycker att detta är en mycket rimlig begäran, och jag ber än en gång att få yrka bifall till reservation I.

Herr LARSSON, LARS, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara gentemot herr Schött säga att man ju inte med ett bifall till reservationen kan vinna någonting, därest man nu skulle få den i någon tidning signalerade ökade annonskampanjen för utländska cigarettmärken. Reservationen innebär utredning om begränsning eller förbud. Därför tillät jag mig säga att om man verkligen här skall nå effektiva resultat, får man försöka gå andra vägar och göra klart att vi i riksdagen fäster stort värde vid att den överenskommelse hålls, som är träffad mellan parterna. Den innebär ändå en begränsning av reklamen. Sedan får vi, som jag också sade, sätta in resurser via NTS och kanske andra kanaler för att upplysa om ska-

Ang. tobaksreklam

deverkningarna. Jag tror att det är den vägen man skall gå.

Herr SCHÖTT (h) kort genmäle:

Herr talman! Det råder inget tvivel om att det psykologiskt har mycket stor betydelse att riksdagen här presterar en rejäl viljeyttring och intar en stark hållning mot tobaksmissbruket. Det gör man, menar jag, genom att följa reservationen.

Herr SÖRENSON (fp):

Herr talman! Bälansgången mellan det öppna samhället och det reglerade samhället är ju alltid svår att gå. Vi har ständigt här i riksdagen att söka balansera så gott vi kan. Vi försöker skapa ett öppnare samhälle och är medvetna om att bakom detta måste ligga ett ökat ansvar av såväl individuell som kollektiv natur. Vi vill inte reglera.

Det behöver inte påpekas, men jag vill ändå understryka att det ju här inte är fråga om ett förbud mot tobaksrökning. Det är fråga om hur man skall förfara med den stimulans som ligger i att tobaksrökning bjuds ut såsom en positiv faktor till en stor grupp människor bland vårt folk. Riksdagen synes ha tagit en positiv ställning till problemet att folkhälsan i somatiskt avseende är en mycket väsentlig faktor. Annars skulle vi inte ha inrättat statens institut för folkhälsan.

Nu säger man att annonsering inte betyder så mycket för att öka konsumtionen av cigaretter och annat röktyg. Det är tänkbart, men ingen tror att producenterna skulle spendera så betydande penningssummor på annonsering som de nu gör om de inte skulle få utbyte därav. Annonseringen är alltså en viktig del i försäljningen av rökverk av olika slag.

Det kan väl inte vara orimligt att resonera så här: Vi gör inga som helst försök att begränsa försäljningen av tobak i olika former, men vi är icke i riksdagen beredda att ge möjligheter till

att stimulera konsumtionen genom annonsering. Utskottet tycks mena att så länge som vi i Sverige inte har förbud mot rökning — och ett sådant förbud vill jag inte medverka till — måste man också ge möjlighet till annonsering. Varför det? Jag tycker det är ologiskt resonemang, och jag har mycket svårt att se sambandet mellan dessa två ting. Den skrift som vi har fått från NTS påvisar att rökningen har fördubbats på 16 år. Utskottet säger att det inte är bra att svenska folket vidgar sina rökvanor. Men mot den rökstimulans som annonsering innebär har man intet att erinra. Jag tycker att det är inkonsekvent på något sätt.

Det är angeläget att här göra klart för sig skillnaden mellan förbud och förbud. Det är inte fråga om något förbud mot rökning som sådan, utan vad det gäller är att riksdagen skall säga: Vi lämnar frihet för dem som anser att rökning bör vara en del av livet, men vi är inte beredda att ge möjlighet att stimulera till tobaksbruk.

Det talas om upplysning. Det skall bli mycket intressant att se reaktionen hos kammaren när vi nästa år kommer att behandla ansökan om statsbidrag från NTS, den nationalförening som här arbetar med upplysningsfrågorna. Jag gissar att föreningen som alla andra får finna sig i begränsade möjligheter för sitt arbete. Även utskottet säger nu att vi framför allt måste satsa på upplysning. Vi har en möjlighet att ta konkret ställning i den frågan nästa år. Även om det kan vara en liten del i sammanhanget synes det vara riktigt att i dag göra vad som kan göras för att begränsa reklamen. Satsa samtidigt på upplysning!

Det kan inte ligga något oriktigt i att stödja reservation I. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Jag förmodar att kammaren inte gärna ser att denna debatt

Ang. tobaksreklam

drar alltför långt ut på tiden. Men nog vore det intressant att ta upp en diskussion om de borgerliga ledamöternas viljetryningar vilka här enträget krävt förbud i olika sammanhang för att, som man tror, lösa denna fråga. Ingen har gått in på vad jag inledningsvis anförde om att man via förbud erfarenhetsmässigt aldrig når det avsedda resultatet. Vi får ta samhället och människorna — inbegripet oss själva — sådana som de är. Vi får försöka övertyga varandra, både vuxna och ungdomar, med förnuftsskäl. Det finns mycket av förnuftsskäl i det material som framlagts från NTS och som i dag finns om inte på kammarledamöternas bänkar så i varje fall i deras postfack. Bakom utskottets tankegång att man skall gå vägen via upplysning ligger att detta material bör kunna föras ut till allmänheten på ett populärt och begripligt sätt.

Jag skulle kunna exemplifiera hur människor via upplysning kommit till insikt om att tobaksbruket utgör en hälsorisk.

Vi tillåter en fri konkurrens mellan olika tobaksproducerande företag. Då bör det också ur näringsfrihetssynpunkt finnas en viss möjlighet för dem till kommunikering mellan tillverkare, försäljare och köpare — nu gled jag alltså in på den näringsfrihetsmässiga delen av denna diskussion som jag hade tänkt undvika.

Även jag, herr Sörenson, är intresserad av kammarens reaktion då det blir fråga om att bevilja anslag till NTS. Jag erinrar kammarens ledamöter om att denna reaktion tar sig två uttryck, dels en aktivitet då anslaget skall beviljas, dels en aktivitet då medlen skall tas fram — såväl i detta som i många andra sammanhang.

Herr SÖRENSEN (fp):

Herr talman! Jag vill ännu en gång betona att det inte är fråga om ett förbud mot produktion och försäljning som sådan. För ett speciellt fall som detta är det riktigt att vi begränsar möj-

ligheterna till konsumtion genom att vi icke tillåter annonsering. Det är ju det saken gäller. Det är så lätt att beskylla de s. k. borgerliga för att de skulle ha något slags förbudsinställning. Jag vill säga, herr Larsson, att jag känner mig på intet sätt borgerlig när jag råkar ha denna ståndpunkt. Jag skulle precis lika lätt ha kunnat vara socialdemokrat och ha denna ståndpunkt. Jag kan inte se att det har med borgerlig eller socialdemokratisk samhällsvärdering att göra, utan i stället med andra faktorer vilka jag tror går rätt igenom de politiska partierna. Vi måste på något sätt — tyvärr ligger situationen till så — som ansvariga i samhället vara med om begränsningar på vissa områden.

Jag tror inte att herr Larsson skulle vara intresserad av att säga: »All right! Fri annonsering för narkotika!» Det betyder inte att jag vill säga att vi skall förbjuda alltsammans. Jag delar hans syn att man inte kommer till rätta med problemet på det sättet, men det kan tänkas att man skulle kunna bidra till en viss begränsning av en icke önskad utveckling av tobakskonsumtionen, och en sådan utveckling har herr Larsson också sagt att han är intresserad av.

Utskottet har anfört att det kan tänkas att man skulle kunna bidra till att hålla tillbaka tobakskonsumtionen genom att begränsa möjligheterna till annonsering. Jag har svårt att se att detta är en politisk fråga borgerliga—socialdemokrater. Den ligger på ett helt annat plan. Det är en värdering av hur man effektivast och på ett riktigt sätt — utan att förfalla till ett slags negativ förbudsmentalitet, vilket är mig främmande, det vill jag gärna understryka — skall kunna begränsa en utveckling som man anser icke önskvärd.

Jag yrkar fortfarande bifall till reservation I.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Herr Sörenson måste ha missuppfattat mig, eller också har jag uttryckt mig otydligt. Jag sade in-

Ang. tobaksreklam

te att det här fanns en skiljelinje mellan borgerlig och socialdemokratisk åskådning, utan jag sade att jag var något förvånad över att borgerliga ledamöter hade uppträtt som envetna försvarare av ett förbud för en mycket liten del av marknadsföringssidan. Jag tror att hela frågan om reklamens omfattning, betydelse och inriktning är nog så viktig. Minns jag inte fel, så pågår någon form av statlig utredning för att analysera hur vår reklam är utformad. Det är ju möjligt att den så småningom kan ge någon ledning för dem som skall marknadsföra varor. Men man kan inte, herr talman, liksom ta bort en liten del av marknadsföringen och säga, att här skall man ha ett speciellt förbud. Skulle inte detta förbud i sig kunna innebära en lika god reklam för tobak och tobaksrökning som annonseringen är? Jag ber kammarens ledamöter att betänka även den detaljen av problemet.

Herr PETERSSON, ERIK FILIP, (fp):

Herr talman! För att det inte skall råda något missförstånd vill jag understryka att vi reserverar ingalunda avsett ett eventuellt förbud eller en inskränkning av tobaksreklamen som det enda kampmedlet för att komma till rätta med detta problem. Vi betraktar det endast som en del av hela problemet, men vi har en bestämd uppfattning att reklamen är konsumtionsökande, och det torde väl vara ostridigt. De företag som annonserar har säkert funnit att annonsering lönar sig på detta område. Det är såsom ett led i ett större sammanhang som man får se den aktion som vi har föreslagit.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr andre vice talmanen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, yttrade, att med anledning av vad under överläggningen yrkats propositioner komme att framställas särskilt be-

träffande vardera punkten av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

I fråga om punkten A, fortsatte herr andre vice talmanen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den av herr Erik Filip Petersson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr andre vice talmanen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Petersson, Erik Filip*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 52 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Erik Filip Petersson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmanen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Petersson, Erik Filip*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 85;

Nej — 29.

Därjämte hade 13 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. kommunalt bostadstillägg till folkpension

På gjord proposition bifölls härefter utskottets i punkten B gjorda hemställan.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 53, i anledning av väckta motioner angående behörigheten att utöva tandläkaryrket, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. kommunalt bostadstillägg till folkpension

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 56, i anledning av väckta motioner om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension.

Till behandling hade andra lagutskottet förehaft fyra inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 350, av herr *Carlsson, Eric, m. fl.*, och II: 440, av herr *Larsson* i Öskeviksby *m. fl.*, samt

2) de likalydande motionerna I: 448, av herr *Werner*, och II: 566, av herr *Nilsson* i Gävle *m. fl.*

I motionerna I: 350 och II: 440 hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning och förslag om ett statligt grundbelopp i det kommunala bostadstillägget om 400 kronor för ensamstående pensionär och 600 kronor för två pensionsberättigade makar tillsammans i enlighet med vad i motionerna anförts.

I motionerna I: 448 och II: 566 hade föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om att förslag måtte utarbetas att föreläggas 1967 års höstriktdag avseende sådan ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension, att bestämmelserna om minskning av dessa tillägg vid sidoinkomster enligt angivna gränser omarbetades och att en kraf-

tig höjning skedde av dessa inkomstgränser.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A) att motionerna I: 350 och II: 440 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd, samt

B) att motionerna I: 448 och II: 566 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits, vid utskottets hemställan under A,

I, av herr *Eric Carlsson* (cp) och herr *Larsson* i Öskeviksby (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 350 och II: 440 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag om ett statligt grundbelopp i det kommunala bostadstillägget;

II, av fru *Hamrin-Thorell* (fp) samt herrar *Erik Filip Petersson* (fp), *Jönsson* i Ingemarsgården (fp) och *Jonsson* (fp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen i anledning av motionerna I: 350 och II: 440 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad reservanterna anförde.

Enligt den av fru *Hamrin-Thorell* m. fl. avgivna reservationen hade reservanterna bland annat ansett, att sedan frågan om en allmän förbättring av folkpensionerna efter år 1968, som för närvarande vore föremål för utredning, blivit löst, spörsmålet om ett eventuellt statligt bidrag till de kommunala bostadstilläggen borde upptagas till en förutsättningslös prövning.

Herr **CARLSSON, ERIC**, (cp):

Herr talman! Frågan om folkpensionernas storlek är i princip en statlig angelägenhet. Det måste dock framhåll-

Ang. kommunalt bostadstillägg till folkpension

las att folkpensionerna bör vara av den storleksordningen att pensionärerna kan välja sin konsumtion. Till konsumtionsstandard bör också bostaden räknas. För närvarande räcker pensionerna ofta inte till för att folkpensionärerna skall kunna lösa bostadsfrågan på ett tillfredsställande sätt. Det har därför blivit nödvändigt med ett kommunalt pensionstillskott, som är knutet till bostadskostnaden.

De kommunala bostadstilläggen beslutas i princip av kommunerna. De kommunala bostadstilläggens storlek beror av två faktorer, dels kommunernas ekonomi och dels antalet pensionärer i respektive kommun. Glesbygdskommuner och utflyttningskommuner har per skattekrona de största kostnaderna för kommunalt bostadstillägg. Det beror på att åldringarna stannar kvar när ungdomarna flyttar ut. Det råder stor skillnad beträffande de kommunala bostadstilläggen för olika kommuner. I de bäst ställda kommunerna kanske bara var tjugonde invånare är folkpensionär medan i andra var fjärde invånare är folkpensionär. Om bara var tjugonde invånare i en kommun är folkpensionär blir kostnaden per aktiv medborgare för det kommunala bostadstillägget låg. Finns det många pensionärer i en kommun blir kostnaden mycket hög per aktiv medborgare. Med andra ord: i de kommuner som har den svagaste skattekraften både totalt och reellt sett, antingen man räknar per skattekrona eller per skattedragare, blir kostnaden för det kommunala bostadstillägget betydligt större än i andra. Man får betydligt högre pensionskostnader per invånare i dessa kommuner än i kommuner med en mera normal ålderssammansättning — om jag får använda det uttrycket.

Vi har under detta år i många sammanhang fått höra talas om att man skall vara solidarisk med människorna i glesbygdskommunerna och att samhället skall lätta bördan när det gäller glesbygdernas service- och försörjnings-

möjligheter. Här finns tillfälle att göra en insats i den vägen genom att bereda större skatterättvisa åt invånarna i de kommuner, där man har många åldringar och där kostnaderna för de kommunala bostadstilläggen följaktligen är höga. Detta skulle också — vilket är betydelsefullt i detta sammanhang — ge en bättre rättvisa åt pensionärerna. I de kommuner, som har många pensionärer och där kostnaderna är höga, finns det självfallet inte ekonomisk möjlighet att ge pensionärerna de bostadstillägg som många gånger skulle önska.

Ett statligt grundbidrag som föreslagits i motioner från centerpartiet skulle lindra det kommunala skattestrycket i utflyttningskommunerna. Det kommunala skattestrycket drabbar ju framför allt de låga inkomsttagarna. Det är också ett skäl till att riksdagen bör följa det yrkande, som framförts i reservation I vid andra lagutskottets utlåtande nr 56.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation I vid detta utlåtande.

I detta anförande instämde herr *Nils-son, Ferdinand*, (cp) och herr *Wikberg* (cp).

Herr **PETERSSON, ERIK FILIP**, (fp):

Herr talman! De kommunala bostadstilläggen till våra pensionärer är av synnerligen stort värde. De har ju möjliggjort för många av dessa att få en bättre och mer människovärdig bostad än vad som eljest skulle ha varit fallet. Men systemet har sina brister — brister som man inte bör underlåta att syssla med. Den största bristen i systemet är det att de utgående beloppen är olika stora i olika kommuner. Detta beror väl i sin tur dels på att bostadskostnaderna är olika i skilda kommuner, men dels också på att kommunernas ekonomiska bärkraft är mycket olika. Den saken beror, som den föregående talaren

Ang. kommunalt bostadstillägg till folkpension

nämnde, mycket på antalet pensionärer i kommunen i förhållande till hela folkmängden. En redovisning som jag har tagit del av visar att den procentuella andelen folkpensionärer växlar från lägst 3 procent upp till 31 procent av folkmängden. Det är givet att det då blir olika förutsättningar och möjligheter att tillgodose behovet.

På sikt bör man, menar vi, pröva olika vägar för att komma fram till ett system som sett ur pensionärernas synpunkt kan vara betydligt bättre än det nuvarande. Vi vill emellertid inte såsom i reservation I, redan nu begära medel till nästa år för bestämda utgifter, utan anser att denna fråga bör ses i ett större sammanhang. Den är också beroende av den förbättring av pensionsförmånerna som väl är att vänta efter år 1968. Därför har vi föreslagit att frågan skall bli föremål för en förutsättningslös prövning.

Jag ber med det anförda att få yrka bifall till reservation II.

Herr **WERNER** (vpk):

Herr talman! Den gamla och mycket flitigt använda hänvisningen till pågående utredning när man vill avvisa en motion har kommit till gagn även i detta fall.

Men gör sig inte utskottet — omedvetet eller medvetet — skyldigt till en förväxling av två skilda frågor? Pensionsförsäkringskommittén, som man hänvisar till i utskottsutlåtandet, håller på att utreda frågan om den framtida pensionsförbättringen efter 1968, det är intill vilket en viss plan för standardhöjningen följs. I det sammanhanget skall kommittén också pröva huruvida denna förbättring skall ske genom inkomstprövade förmåner eller ej — men det handlar fortfarande om grundpensionen. Varför åberopar utskottet denna utredning, när det enligt min mening här gäller en motion i en annan fråga, nämligen den om de vid det här laget ålderstigna reduceringsreglerna skall bi-

behållas oförändrade i vad avser de kommunala bostadstilläggen? De nu gällande inkomstgränserna är ju så lågt satta att det enligt min uppfattning är oriktigt att reducera de kommunala bostadstilläggen när dessa inkomstgränser uppnås eller överskrids.

Det stora flertalet kommuner har under opinionens tryck och även i klart medvetande om det behjärtansvärda i att underlätta för pensionärerna att skaffa sig en bra bostad förbättrat de kommunala bostadstilläggen. Men vad blir följderna om man sätter reduceringsreglerna i kraft för så låga sidoinkomster som det här är fråga om? Jo, vad ambitiösa kommuner har försökt förbättra, raseras genom dessa reduceringsregler. Statsmakterna motverkar alltså vad kommunerna vill försöka rätta till. När statsmakterna överlät till kommunerna att själva bekosta de bostadstillägg det här är fråga om och att självständigt besluta om tilläggens storlek, borde statsmakterna också, enligt min mening, givit kommunerna en större självständighetsram att hålla sig inom när det gäller reduceringen av tilläggen vid viss sidoinkomst.

Jag är klar över att man måste dra gränsen någonstans — tilläggen kan inte utgå generellt. I dagens läge är det emellertid ett avvägningsspörsmål, eftersom vi långt ifrån är framme vid pensioner av sådan storlek att de kommunala bostadstilläggen inte längre behövs eller kan reduceras.

Jag hävdar därför att det i dag, med hänsyn till penningvärdet och situationen i övrigt när det gäller levnadskostnader och prisnivå, finns anledning att på ett bättre sätt än hittills anpassa reduceringsreglerna för de kommunala bostadstilläggen.

Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till motionsparet I: 448 och II: 566.

Herr **LARSSON, LARS**, (s):

Herr talman! Förslaget om ett statligt grundbidrag till de kommunala bostads-

Ang. kommunalt bostadstillägg till folkpension

tilläggen, som motionerna I: 350 och II: 440 innebär, skulle leda till dels en omfördelning av pensionskostnaderna mellan stat och kommun och dels till förutsättningar för förbättrade tillägg för vissa pensionärer.

Frågan är om man kan göra en sådan förändring som motionärerna och reservation I begär utan att ta andra hänsyn. 1965 års reform på detta område innebär i princip samma sak. Staten tog då över alla pensionskostnader med undantag av de här nämnda, och samtidigt fattade vi beslut om en reform som innebär en väsentlig skatteutjämning mellan stat och kommun. Härigenom uppnåddes just den effekt som motionsförslaget nu vill åstadkomma.

Man uppnådde alltså en omfördelning av pensionskostnaderna. Kvar hos kommunerna blev endast de kommunala bostadstilläggen. Samtidigt fick kommunerna tillskott av statsmedel, om de hade särskilt hög utdebitering och lågt antal skattekronor per invånare.

Det framstår väl klart att kommuner, som har många pensionärer, är av den typen som får en hög utdebitering om de vill ge ett gott bostadstillägg. De har ju också ett lågt antal skattekronor, eftersom pensionärerna inte är särskilt bärkraftiga ekonomiskt sett.

Tittar man på resultatet av 1965 års reform är det svårt att av utskottets material dra någon mer bestämd slutsats. Jag vill dock visa på, att från 1964 till 1967 — där 1965 års reform ligger — minskade antalet kommuner med lägre bostadstillägg än 1 000 kronor med inte mindre än en tredjedel, samtidigt som antalet kommuner med bostadstillägg under 500 kronor blev åtta gånger färre. Samtidigt har beloppen ökats. Det betyder att i dag har flertalet pensionärer rätt till bostadstillägg över 1 000 kronor.

När utskottet avvisar motionsförslaget, så är detta inte ett uttryck för att utskottsmajoriteten skulle vilja påstå att pensionärernas standard nu nått sådan

höjd att allt skulle vara bra. Vad som närmast föreligger är emellertid att förslag väntas till förbättring av pensionsstandarderna efter 1968. Vi anser att den här frågan bör prövas i det sammanhanget, eftersom ett statligt grundbidrag till det kommunala bostadstillägget i sig naturligt måste medföra en rubbning av balansen i den kostnadsfördelning som 1965 års beslut innebär.

Nu kommer väl pensionsförsäkringskommittén inom kort att framlägga förslag, eftersom 1968 års eller i varje fall 1969 års riksdag måste få ta ställning till hur det skall bli sedan folkpensionen kommit upp till 90 procent av basbeloppet. Därför vill jag i det här sammanhanget yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr Werner har pläderat för en motion som han har väckt och som innebär ändringar av inkomstgränserna för reduceringen av det kommunala bostadstillägget. Han förvånade sig över hur utskottet lyckats hitta en utredning som sysslar med detta, ty han trodde inte att pensionsförsäkringskommittén har det uppdraget. Emellertid framgår det av recitdelen av utskottsutlåtandet att kommittén enligt direktiven har till uppgift att ta upp olika spörsmål som står i samband med metodiken för inkomstprövning. Så mycket har väl sipprat ut i pressen att pensionsförsäkringskommittén tänker sig en form av inkomstprövning av pensionstillskotten, och jag föreställer mig att man rent praktiskt inte kan ha skilda inkomstprövningssystem. Jag tror att herr Werner, även om motionen avslås med hänvisning till utredningen, kan känna sig ganska nöjd. Riksdagen får ta ställning till det förslag som kommer att framläggas inom kort i det här avseendet.

Slutligen vill jag säga, herr talman, att jag lyssnade med speciellt intresse till herr Peterssons plädering för reservationen nr II. Som jag uppfattade det, vill folkpartiet inte riktigt lika mycket som centerpartiet i det här sammanhanget. Folkpartiet vill skriva till

Ang. kommunalt bostadstillägg till folkpension

Kungl. Maj:t och ge sin mening till kända. Vad är det då Kungl. Maj:t kommer att få läsa i brevet från riksdagen? Jo, säger folkpartiet, sedan frågan om folkpensionärernas allmänna standardhöjning efter 1968 blivit löst bör »spörsmålet om ett eventuellt statligt bidrag till de kommunala bostadstilläggen upptas till prövning. Utan att i förväg acceptera denna tanke vill utskottet alltså förordna en förutsättningslös prövning. Denna utskottets mening bör bringas till Kungl. Maj:ts kännedom».

Herr talman! Det finns inte mycket av substans i denna reservation. Jag ber att få yrka avslag även på den.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Herr Larsson sade att om man skulle ge ett statligt tillskott till kommunerna för att täcka in ett basbelopp för bostadstilläggen, så skulle det medföra en omfördelning av pensionskostnaderna mellan stat och kommun. Jag vill bara säga till herr Larsson att en omfördelning redan har skett i och med den väldiga höjning som ägt rum på kommunalskattesidan. Visst kan man peka på att det finns ett system med kommunal skatteutjämning som ger pengar till kommunerna. Emellertid är de glesbygdskommuner som får skatteutjämningsbidrag i regel tvingade att använda dessa tillskott för vissa speciella ändamål. Glesbygdskommunerna t. ex. måste med hänsyn till det stora antalet åldringar använda dessa tillskott just till kommunala bostadstillägg och till skolskjutsar med hänsyn till avstånden. Avsikten med skatteutjämningen var väl dock inte från början att dessa pengar enbart skulle gå till dessa båda poster som nu kommit att spela en så stor roll i den kommunala ekonomin.

Herr Lars Larsson säger att kommunerna får ersättning för hög utdebitering. Det är riktigt, men det gäller då ersättning för hög utdebitering på vilken nivå som helst, när den ersätt-

ningen är beroende av det genomsnittliga skatteuttaget i riket. Det gör att det kommunala skattetrycket kan fortsätta att stiga, utan att kommuninvånarna egentligen får ersättning för de höga kommunalskatter, som framför allt drabbar just låglönegrupperna med den konstruktion som kommunalskatten har.

Jag har, herr talman, den bestämda principiella uppfattningen att staten skall svara för pensionskostnaderna. Det kan inte vara riktigt att kommunerna skall ge kommunala pensionstillskott. Dessutom, herr talman, tillkommer här frågan om solidariteten med glesbygdskommunernas människor som drabbas speciellt svårt.

Herr WERNER (vpk):

Herr talman! Herr Lars Larsson påstår att det framgår av utskottsutlåtandet att pensionsförsäkringskommittén skall ha att behandla även denna fråga. Det är möjligt att vi läser utskottsutlåtanden på olika sätt, ty jag har inte läst det som herr Lars Larsson påstår sig ha förstått. Jag har sett frågan så, att det problem som vi här har tagit upp är ett problem som kan kopplas loss från den övriga delen. För mig har frågan varit om riksdagen genom ett bibehållande av föråldrade inkomstgränser skall medverka till att försämra en förman som landets primärkommuner bekostar.

Jag har emellertid ingen anledning att misstro herr Lars Larsson på denna punkt. Jag har ju även möjlighet att återkomma, därest jag ser att jag får rätt när kommittén avger sitt utlåtande.

Jag tackar dock för det svar som herr Lars Larsson har antytt skall komma.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Jag vill bara säga ett par ord. Jag fäste mig vid vad herr Eric Carlsson framhöll i sin replik. Han vill inte acceptera att ett statligt

Ang. kommunalt bostadstillägg till folkpension

grundbidrag till de kommunala bostadstilläggen, såsom motionärerna föreslår, i och för sig skulle utgöra motiv för en omfördelning av kostnaderna mellan stat och kommun — kostnadsbalansen skulle ju då rubbas. Det är klart att vi här från olika utgångslägen kan diskutera vad som skett sedan det förslag som antogs år 1965 har börjat tillämpas. Någon väsentlig statlig överväring på kommunerna, såsom herr Eric Carlsson påstod, av utgifter kan jag inte förstå har skett sedan dess, i varje fall om man talar om primärkommunerna. Vad man möjligen skulle kunna tänka sig att herr Carlsson har i tankarna är aktiveringen av den öppna åldringsvården — till vilken statsbidraget är 35 procent eller någonting sådant — men jag tror i alla fall att den aktiveringen i sig har inneburit lägre kostnader för åldringsvården.

Egentligen är det dock inte detta vi skulle diskutera, utan frågan hur pensionärernas situation skall kunna förbättras. Jag har med hänvisning till det föreliggande statistiska materialet sagt, att 1965 års reform var ett steg i den riktning vi alla önskade. Möjligen är detta inte tillräckligt, men vill man ha en totalökning av pensionskostnaderna utan att den skall klaras av dem, som betalar kommunalskatt, bör detta kanske sägas ut av herr Carlsson. I så fall är det ett helt annat förslag, som innebär att man ställs i precis samma situation som herr Sörenson och jag tidigare diskuterade, nämligen att man dels skall fatta beslut i en fråga och dels besluta om var pengarna skall tas.

Herr **CARLSSON, ERIC**, (cp):

Herr talman! Får jag säga till herr Larsson, att jag vidhåller att det har skett en väsentlig överväring av kostnader på kommunerna. Herr Larsson har själv redovisat detta med det material som finns i utskottsutlåtandet, där man talar om hur de kommunala bostadstilläggen ökat kraftigt. Total-

kostnaden för de kommunala bostadstilläggen redovisas också i utlåtandet — för närvarande kostar de kommunerna 580 miljoner kronor per år, en siffra som jag skulle tro innebär nära nog en fördubbling av kostnaderna för något år sedan.

Detta betyder, herr Larsson, en ökad belastning på den kommunala ekonomin, som också avspeglas i den ökade kommunala utdebiteringen under dessa år.

Herr **KARLSSON, GÖRAN**, (s):

Herr talman! Jag tycker nog att herr Eric Carlsson gör det alldeles för lätt för sig när han diskuterar dessa frågor.

Kommunerna har fått ett större statligt bidrag, där man också inbakat den del som tidigare gällde det kommunala bostadstillägget.

Jag har en känsla av att herr Carlsson försöker rättfärdiga centerns negativa inställning till pensionärerna ute på landsbygden genom att på nytt komma till staten och säga: Den här saken skall ni klara. Staten *har* ju gått ifrån sina bidrag till de kommunala bostadstilläggen, och det är väl rimligt att det som kallas kommunala bostadstillägg skall betalas av kommunerna.

Jag har som sagt absolut den känslan, att här försöker man rättfärdiga sin egen negativa inställning till de gamla i glesbygderna och vältra över kostnader på staten. Jag tycker inte att det är en riktig ordning.

Herr **CARLSSON, ERIC**, (cp):

Herr talman! Det är inte jag som försöker göra det lätt för mig i diskussionen — det är herr Göran Karlsson, som här bara kastar ut ett påstående.

Jag hade samma uppfattning i skatteutjämningskommittén som i den motion, vilken ligger till grund för utskottets utlåtande. Det är alltså inte fråga om någon ny syn för mitt vid-

Ang. kommunalt bostadstillägg till folkpension

kommande. Jag hävdade då även den meningen, liksom jag gör i dag, att pensionen är en statlig angelägenhet och att pensionskostnaden i form av kommunala bostadstillägg blir betydligt större i kommuner med många äldre än i kommuner med ett litet antal gamla. Det är där problematiken när det gäller den kommunala ekonomin kommer in. Pensionärerna drabbas faktiskt genom att kommunerna många gånger inte förmår betala bostadstillägg av den storlek som vore önskvärd.

Jag skulle vilja rekommendera herr Göran Karlsson att ta kontakt med kommunalmännen i de områden där man drabbas av den här problematiken — då vore det hela kanske inte lika lätt som herr Karlsson ville göra gällande här.

Herr KARLSSON, GÖRAN, (s):

Herr talman! Jag skulle bara i en replik till herr Eric Carlsson vilja säga, att det inte alltid beror bara på de ekonomiska möjligheterna utan också på viljan. Och det är den som gör det så besvärligt för centerpartisterna.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Det är riktigt att det finns kommuner här i landet där även herr Göran Karlssons partivänner har en del att säga till om, men också där har man i många fall låga bostadstillägg. Det kan bero på bristande vilja ibland, men det är framför allt fråga om de ekonomiska möjligheterna.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr andre vice talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

I fråga om *punkten A*, fortsatte herr andre vice talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifal-

las; 2:o), av herr *Carlsson, Eric*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom och herr Larsson i Öskeviksby vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Petersson, Erik Filip*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i den av fru Hamrin-Thorell m. fl. vid utlåtandet anförda reservationen.

Därefter gjorde herr andre vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Carlsson, Eric*, begärde votering, i anledning varav herr andre vice talmannen upptog vardera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga det samma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr andre vice talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Erik Filip Peterssons yrkande.

Herr *Carlsson, Eric*, äskade emellertid votering jämväl om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående andra lagutskottets utlåtande nr 56 punkten A antager det förslag, som innefattas i den av fru Hamrin-Thorell m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till den av herr Eric Carlsson och herr Larsson i Öskeviksby vid utlåtandet avgivna reservationen.

Om åtgärder för att stimulera användandet av inhemskt bränsle

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Carlsson, Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 27;
Nej — 17.

Därjämte hade 75 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 56 punkten A, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av fru Hamrin-Thorell m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fru *Hamrin-Thorell* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;
Nej — 31.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjordes i enlighet med de rörande punkten B framkomna yr-

kandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionerna I: 448 och II: 566; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 49, i anledning av väckt motion om inrättande av ett »kulturhistoriskt servitut», bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 32, i anledning av väckt motion om kommunala naturvårdsnämnder, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 42, i anledning av motion om en propagandakampanj för en bättre förebyggande hälsovård; och

nr 43, i anledning av motioner om kartläggning av kostvanorna, m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om åtgärder för att stimulera användandet av inhemskt bränsle

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 44, i anledning av motion om åtgärder för att stimulera användandet av inhemskt bränsle.

I den till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionen II: 583, av herr *Börjesson* i Glömminge, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning angående åtgärder för att stimulera användandet av inhemskt bränsle, i synnerhet ved, t. ex. genom ändring av skattelagstiftningen.

Om åtgärder för att stimulera användandet av inhemskt bränsle

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att motionen II: 583 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet fanns avgivet ett särskilt yttrande av herr *Axel Kristiansson* (cp), fru *Elvy Olsson* (cp) samt herr *Larsson* i Borrby (cp) och herr *Johansson* i Växjö (cp).

Herr KRISTIANSSON, AXEL, (cp):

Herr talman! Det finns till detta utskottsutlåtande fogat ett särskilt yttrande av centerns utskottsrepresentanter. Det kan måhända förefalla lite djävt att göra på det sättet i ett sammanhang, där utskottet så kortfattat och kargt har avslagit den motion som här föreligger. Man har tydligen inte ens behövt någon egentlig motivering härför. Man tycks ha betraktat den som en gammal bekant, som *skall* avslås — det är ju för all del många motioners öde som den därmed har delat.

Vi har ändå fört ett resonemang som jag tycker i och för sig är ganska realistiskt. Jag vill därför i någon mån följa upp yttrandet i kammardebatten.

Vi har sagt oss ungefär så här. Vi tror inte att det finns möjlighet till någon renässans för vedeldningen. Det finns därvidlag så många fakta, som är så väl kända att jag inte skall gå in på dem. Men vi har också förmenat att det kanhända finns anledning, inte minst i nuvarande situation med hänsyn till handelsbalansen, att se på vad som håller på att ske. Vad som sker är faktiskt att ved ligger och ruttnar i skogarna, medan man importerar olja och därmed i viss mån ytterligare försämrar handelsbalansen.

Om det inte blir någon renässans för vedeldningen, där den redan har förlorat positionerna, menar vi att det skulle finnas så mycket mera anledning att se till att man där vedeldning alltjämt förekommer inte forcerar takten för att sluta med densamma. Man kan i detta sammanhang konstatera, att

det sker en mycket snabb övergång härvidlag, och det är kanhända inte så märkvärdigt. Det kan emellertid inte vara något samhällsintresse att så sker. Vi har sagt oss att det finns anledning att se på vad som förorsakar att man övergår till oljeeldning i så stor utsträckning till och med i skogsbygderna, där man har vedbränsle. Därvid kommer naturligtvis beskattningssynpunkterna in i bilden, och vi har ansett att det finns anledning att titta också på dessa, men naturligtvis finns det anledning att syna hela orsakssammanhanget.

Härvid bör beaktas också det faktum som har blivit känt på senaste tiden, nämligen att eldningen med olja — åtminstone med visst slags olja — medför vissa besvärligheter som det kanhända kräver mycket pengar att komma till rätta med framdeles.

Herr talman! Jag har självfallet inget yrkande, men jag har velat till kammarens protokoll foga dessa synpunkter.

Herr BRUNDIN (h):

Herr talman! Jag vill anknyta till det allra sista som herr Kristiansson sade beträffande det särskilda yttrandet — att det i detta sammanhang kan pekas på de luftföroreningar som vållas genom svavelhaltig eldningsolja.

Det har väckts interpellationer här i kammaren, bl. a. av mig, i denna fråga, och vi får väl en interpellationsdebatt om just detta problem. Men detta problem har vuxit så starkt nu, och det omfattas med så stort intresse bland en så bred opinion, att jag vill passa på detta tillfälle att uttala en förhoppning om att vi snart får den interpellationsdebatten och att den må kunna leda fram till en lösning av detta mycket allvarliga problem.

Herr SÖRLIN (s):

Herr talman! Herr Kristiansson visade en påfallande osäkerhet när han

Om åtgärder för att stimulera användandet av inhemskt bränsle

skulle stiga upp och försvara det särskilda yttrandet i denna fråga. Jag har full förståelse för herr Kristiansson. Det är nämligen så att riksdagen redan i år prövat motioner som berör detta område. De har behandlats av bevillningsutskottet som har avstyrkt dem.

Inom utskottet har vi den uppfattningen att den fråga, där skon egentligen klämmer, gäller den skattelindring som kan komma en grupp människor till godo om motionsyrkandet skulle bifallas. Utskottsmajoriteten har den meningen, att man inte skall gå omvägar på detta sätt för att klara vissa problem, och det är anledningen till utskottets ställningstagande. Frågan om luftföroreningar och efterlysande av interpellationsdebatter får väl komma i annat sammanhang.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr KRISTIANSSON, AXEL, (cp):

Herr talman! Om jag måhända föreföll osäker när jag gick upp i talarstolen förra gången, så vill jag nu säga inför kammaren att det var inte föranlett av det faktum att jag skulle försvara detta särskilda yttrande. Jag vet emellertid mycket väl att om man skall diskutera denna sak och försvara den så är man, som herr Sörlin antydde, i ett formellt underläge. Det är mycket svårt att klara ut den saken. Men om man skall komma någonstans med detta problem, och jag tror att det vore nyttigt för hela samhället om man kunde det, så får man se praktiskt på frågan och inte se så inbitet formalistiskt som herr Sörlin tycks göra.

Att angripa frågan om beskattningen av detta bränsle, som egentligen inte har något alternativt värde och som aldrig blir använt, är kanske den närmaste vägen man kan komma för att stimulera till vedeldning. Herr Sörlin menar att den vägen kan man inte gå, ty då favoriserar man en viss grupp i skatteavseende och det är inte riktigt.

Jag håller med honom om att det kan synas oriktigt, formellt sett, men jag vill i detta sammanhang också ha sagt, att det för stora grupper i detta land sker något liknande då det utgår vissa favörer som får uppgå till ett visst belopp utan att man blir beskattad. Det gäller egentligen ingenting annat än att skapa en viss paritet. Därför bör det inte vara så svårt att komma till rätta också med den problematik det här är fråga om.

Herr PERSSON, YNGVE, (s):

Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att jag tror att utskottets majoritet skulle behöva assistens i denna fråga. Tvärtom visar ju den inställning, som olika partikonstellationers företrädare hade i utskottet, att man inser det orimliga i denna motion. Men det har fällt ett par yttranden här som motiverar, tror jag, en kommentar, ehuru jag helt delar herr Sörlins — utskottsföredragandens — allmänna värdering.

Man har sagt att det här rör sig om att skydda handelsbalansen, att sköta våra skogar, att det gäller luftföroreningen och kanske något annat också. Herr Brundins korta och konkreta besked var att vi skulle ge skogsägarna en skattelindring, som inte någon annan medborgargrupp har, för att de skulle bidra till renare luft här i samhället. Är det någon som tror att ett bifall till motionen skulle ha något som helst att göra med bättre luft i det svenska samhället? Det är här inte fråga om någonting annat än att återigen hitta på en utväg att ge bondeklassen i vårt samhälle en skattelindring eller en förmån som medborgarna i allmänhet inte erhållit.

Får jag kommentera det hela litet ytterligare. Det fanns för 15—20 år sedan ännu större behov av skogsvårdande åtgärder än det finns i dag. På den tiden var bönderna föregångsmän när det gällde att införa oljeeldning och är det nog än i dag. Samtidigt som de hade

Om åtgärder för att stimulera användandet av inhemskt bränsle

skogen inpå knutarna, satte de in oljepannorna i sina hus. Jag riktar ingen anmärkning mot detta, lika litet som utskottet, ty bakom detta låg ett rationellt övervägande — det är jag övertygad om. Men samtidigt framförde man för 13, 14 år sedan från böndernas sida krav på att staten i sina offentliga anläggningar skulle använda hackat skogsavfall som bränsle, fastän man insåg att det inte lönade sig ekonomiskt. Men böndernas egna institutioner brydde sig inte på någon enda plats i landet om att pröva systemet! Det hela blev ordentligt avklätt bl. a. i södra Sveriges skogsindustriutredning så att saken dog rätt snart.

Nu dyker det hela upp gång på gång, och det framgår av reservationer att man inser att man inte kan lösa skogsvårdsproblemet på den väg som man här har talat om. Kvar står alltså bara en enda sak, och det är att man nu skulle låta en samhällsgrupp slippa undan en skatt som andra medborgare har. Och då är frågan: Är det något förnuft i detta?

Det gäller här en annan fråga, herr Kristiansson. Det har diskuterats skogspolitik här i landet i årtionden. Ni har då sagt från ert håll, att bonden är minst lika god skogsvårdare som någon annan. Av bl. a. det skälet har bonden en privilegierad ställning även efter den senaste reformen på detta område. Behöver vi då ge bönderna som samhällsgrupp en skatteförmån för att skogsvården skall kunna fungera?

Nej, motivet till dagens krav är att söka i att vi skall ge en samhällsgrupp förmåner som andra inte har. Detta är huvudmotivet till att jag försökt att belysa, hur skröplig hela denna framställning i grund och botten är.

Det finns här i landet en skogsvårdslag, som ålägger skogsägare att sköta skogen på ett riktigt sätt. Skall den framställning som gjorts uppfattas som en anmärkning mot skogsägarnas sätt att sköta skogen, alltså som ett besked om att man struntat i skogsvårdslagen?

Jag vet visserligen att man gör det, men de som försvarar lagen och menar, att den är ett tillräckligt instrument i detta syfte, bör väl inte samtidigt tillgripa sådana här åtgärder för att komma till rätta med den centrala samhällsfråga som det ändå rör sig om.

Herr Kristiansson sade att veden ruttar i skogen. Ja, det krävs nog helt andra åtgärder för att lösa det problemet. Bl. a. krävs att centerpartiet ändrar hållning när det gäller de centrala värderingarna om hur skogspolitiken skall bedrivas här i landet.

Frågan om luftföroreningarna hör ju praktiskt taget inte hemma i detta sammanhang, men låt mig ändå säga, att den väl är ett exempel på att man kan hitta på precis vilken motivering som helst — jag upprepar det — för att ge en samhällsgrupp som är bortskämd med förmåner i alla möjliga sammanhang ytterligare en förmån. Skulle vi inte vara vaksamma, är det risk för att vi skulle kunna gå på en nit här i riksdagen.

Jag måste reagera mot sättet att i vått och torrt vara ute och söka källor för undantagsregler. Jag vill tillägga, att skulle vi räkna ihop allt som jordbruket och skogsbruket kostar oss på det negativa planet tillsammans med de direkta utgifterna, finge vi siffror som skulle förskräcka denna kammare. Därför måste vi vara vaksamma med nya åtgärder på detta område.

Jag vill livligt tillstyrka utskottets hemställan.

Herr KRISTIANSSON, AXEL, (cp):

Herr talman! Detta var mycket av utslungade beskyllningar och påståenden som herr Yngve Persson nog borde definiera litet närmare. Det skulle vara intressant att veta vilka förmåner som den kategori, som naturligtvis mest berörs här, är bortskämd med. Det tycks vara många, men herr Persson gjorde ett mycket löst utkast utan någon som helst definition. Det skulle också ha varit

Om åtgärder för att stimulera användandet av inhemskt bränsle

intressant att få veta vad det är som behövs ändras i centerpartiets politik för att komma till rätta med skogsvårdsproblematiken. Inte heller på denna punkt lämnade han någon definition.

Herr Yngve Persson kunde vidare inte finna annat än att bakom denna motion låg det faktum, att vi ville få till stånd ytterligare en skattelindring för en viss grupp »utöver alla tidigare». Det finns tydligen ingenting annat än onda aningar hos herr Persson i detta sammanhang! Han ville fullständigt nonchalera det förhållandet, att denna fråga hade betydelse för vår handelsbalans. När det nu inte går att sälja det som kan eldas upp måste väl herr Yngve Persson ändå medge, att det har en viss inverkan på handelsbalansen om vi måste importera olja utan att kunna sälja någonting i stället. En annan sak är om vi kunde förädla dessa skogsprodukter. Jag har tidigare framhållit och vidhåller det också nu, att det i huvudsak gäller sådana produkter som inte får någon alternativ användning utan som ligger och ruttnar bort i skogen.

Det rör sig om mycket små summor på skattesidan. Det finns också paralleller med andra yrkesgrupper. Ett faktum är att de som inte äger skog mycket väl kan få hämta bränsle gratis i skogen utan att beskattas för detta.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Det var herr Yngve Perssons anförande som föranledde mig att gå upp i talarstolen och säga några ord. Jag blev förekommen av herr Axel Kristiansson i fråga om den synpunkten på herr Yngve Perssons anförande, att det i mycket hög grad rörde sig om saker som denne inte hade tänkt över så noga utan som han sade från sina speciella utgångspunkter. För honom hör det tydligen till god ton att miss-tänkliggöra en bestämd yrkesgrupp både för det ena och för det andra. Jag beklagar detta livligt.

Herr Yngve Perssons anförande in-

nehöll en hel del överdrifter. Bl. a. nämnde han att ej ett enda jordbruksägt företag eldade i sina anläggningar med ved för tio till femton år sedan. Jag är, herr Persson, ordförande i styrelsen för ett sådant företag, som har sin förläggning i Vimmerby och där man eldar med ved. Inte ens i första kammaren går det att komma med påståenden av den art som herr Persson gjorde utan att de kan vederläggas.

Han menade vidare att det här var ett försök från en grupp att slippa ifrån en skatt. Det är väl att gå litet väl långt, herr Persson! Vi har sett denna fråga praktiskt. Det gäller att finna användning för en överskottsprodukt, som annars inte utnyttjas, samt att stimulera till någon form av användning.

Jag råkar själv vara skogsägare. Jag har inte haft möjlighet att ta vara på några överskottsprodukter. Däremot har ett flertal människor i det samhälle som ligger intill min skog utnyttjat sin fritid till att ta reda på sådan ved, och såvitt jag kan förstå kommer de varken att behöva betala någonting till mig eller erlagga någon skatt för det, herr Persson. När man tar till orda, bör man ha något bättre underlag än en känsla som är grundad på vissa bestämda och förutfattade meningar. Man bör inte kasta fram så lösa påståenden som herr Persson nu har gjort.

Jag beklagar att herr Persson, som jag betraktar som min personlige vän, i detta sammanhang har gått till angrepp mot en hel samhällsgrupp på detta sätt.

Herr PERSSON, YNGVE, (s):

Herr talman! Till den klassiska demagogin hör ju, herr Svanström, att när någon angriper en politik, som en person eller en grupp för, så betecknas detta som ett angrepp mot en grupp i samhället, alltså en medborgargrupp.

Herr Kristiansson, jag skulle nog kunna räkna upp åtskilliga kufiska förmåner, som jordbrukarna har. Jag skall

Om åtgärder för att stimulera användandet av inhemskt bränsle

inte trötta med det; det kanske vi får göra någon annan gång. Skogspolitiska utredningen framlägger ju sitt förslag så småningom. Då kanske dessa förmåner blir kartlagda. Herr Kristiansson vet naturligtvis, att jag har alltför god täckning för mitt påstående på denna punkt.

Vidare har man talat om handelsbalansen i denna debatt. När vi har diskuterat skogsnäringens utformning, vad har ni då visat för intresse för handelsbalansen? Ni har inte ens visat något intresse för de anställdas väl och ve inom skogsnäringen. Och nu blåser ni upp denna strunthistoria till en fråga om vår handelsbalans. Jag ifrågasätter om det är riktigt värdigt denna kammare, när man bara är ute för att kamma hem en förmån långt ute i marginalen — en bland många, många andra — där man söker med ljus och lykta efter möjligheter. Det har inte riktats något angrepp mot bondeklassen — den är väl ganska oskyldig i det här sammanhanget — utan mot dem som driver den kritiserade politiken.

Vidare har herr Svanström beskyllt mig för överdrifter. Jag kan stå för varje ord som jag har sagt här. De är inte uttryck för stundens inspiration. Jag bestämde mig för att gå upp här, såsom jag gjorde i utskottet, och redovisa mina synpunkter — om man gick upp och försvarade motionen, vilket man har gjort. I annat fall hade det räckt alltför väl med vad herr Sörlin anförde i denna fråga.

Herr Svanström visste att ett företag i Vimmerby eldade med avfall — det var väl hack misstänker jag. Jag berättade att man under en utredning för 13—15 år sedan, nämligen södra Sveriges skogsindustriutredning, kunde konstatera att samtidigt som man skrev till Kungl. Maj:t och begärde att staten skulle använda skogsavfall — och sågverksavfall också för den delen — för uppvärmning av sina offentliga institutioner, trots att man inte hade något som helst bevis för att det var ekono-

miskt vettigt, struntade böndernas egna ekonomiska företag blankt i att utnyttja sådant avfall. Samtidigt som man krävde att staten skulle använda skogsavfall för eldning visade det sig att bönder, som hade egen skog inpå knutarna, fann det förenligt med sina intressen att använda olja i stället för skogsavfall. Man ställde anspråk på samhället i övrigt, som man för egen del inte ville underkasta sig.

Det var detta jag ville framhålla för att visa att man gör om det gamla försöket igen, fastän i en något annorlunda beskaffad kapprock än den gången. Om man i Vimmerby därefter har börjat elda med avfall, kan jag inte veta, men en sak vet jag: Det är i ytterst få sammanhang som man försökt göra det, särskilt att göra det med framgång. Det var det jag ville framhålla.

Jag hyllar den allmänna politiska filosofin att man bör vara mycket försiktig med att strö ut specialförmåner på olika samhällsgrupper. Förmånerna skall ligga på en allmän medborgerslig basis — så länge inte speciella förhållanden motiverar något annat. Vad har man anfört för sakskalet för att ge skogsägaren en förmån på denna punkt? Såvitt jag förstår inga alls, utan man har försökt inbilla oss att det är ett led i en vettig handelspolitik, att det gäller skogsvård osv.

I stället borde man säga: Nu sköter vi skogen ordentligt i framtiden, men då krävs det helt andra grepp!

Till herr Svanström vill jag till slut säga: I varje fall om det ankommer på mig, är jag övertygad om att vi skall vara goda vänner även i framtiden.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! I det sista vill jag instämma med den föregående talaren!

Emellertid stod han alldeles nyss och sade, att han kunde garantera att vartenda ord var sant, trots att han i sitt första anförande sade, att vi inte hade en enda vedeldad anläggning. Just vid

Om inrättande av en ungdomens bostadsrättsorganisation

den tiden hade vi vår anläggning klar i Vimmerby, och den eldas med ved — inte för att gynna någon viss grupp, utan därför att det var ekonomiskt fördelaktigt. Vi kör fortfarande denna anläggning med avfall ifrån sågverken och skogen, det är hackad bark och sågspån i blandning. Jag inbjuder herr Persson till ett besök vid anläggningen i fråga. Den är fortfarande i full gång. Där kan vi också tala om vad det kan bero på att den inte finns med i den där förnämliga utredningen, som herr Persson tillhörde.

Vad han i övrigt upprepade i sitt senaste anförande har jag redan bemött i mitt tidigare inlägg. Jag tror inte att det skall lyckas för herr Persson eller för någon annan att bevisa, att de enskilda skogsägarna sköter sina skogar sämre än andra eller att de utgör någon ur skattesynpunkt särskilt gynnad grupp.

Herr KRISTIANSSON, AXEL, (cp):

Herr talman! Jag måste konstatera, att herr Persson bygger sin framställning på mycket undermålig och bräcklig statistik. Han påstår t. ex. att bönderna har gått före med oljeeldning, men det har han säkerligen ingen statistik på. Herr Persson måste också komma ihåg, att inte alla bönder har skog. Det är kanske inte så märkvärdigt om man i Skåne eldar med olja och rent av gått före med sådan eldning där. Självklart är det annorlunda om man har en kombination av jord och skog.

Sedan tycker jag att herr Persson tog till storsläggan alldeles för mycket. Hans bevisföring hur oekonomiskt det var att elda med ved var ju närmast till fördel för motionens syfte. Är det nämligen privatekonomiskt inte försvarbart, men samhällsekonomiskt vetligt att elda med ett visst bränsle, så är det ju inte orimligt att man kompenserar den som vill göra uppoffringen att elda med ved. Jag vill bara konstatera detta.

Herr PERSSON, YNGVE, (s):

Herr talman! Låt oss nu säga att det fanns en anläggning i Vimmerby 1953 eller 1954, och att vi missade den — kan vi ändå inte vara överens om att en fluga inte gör någon sommar? Då är ändå resonemanget på rätt plan.

Herr Kristiansson säger att inte alla bönder har skog. Men jag har hela tiden talat om dem som *har* skog.

Vi skall inte ta upp någon skogsdebatt nu. Men kan man inte begära att det någon gång blir ordning på skogsdebatten, så att man från fall till fall tar precis de argument, som passar i de stora samhällsekonomiska och näringspolitiska frågorna, i stället för att låta det ena slå ihjäl det andra från år till år, från fråga till fråga? Kunde vi inte satsa på en smula principiell och logisk samordning av ståndpunkterna?

Fortfarande kommer jag till det resultatet, att även om vi beviljar den här förmånen, så händer det ingenting med avseende på skogsvård, handelsbalans eller någonting annat; det enda är att bonden återigen har fått en undantagsförmån förutom dem han redan har.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt.

Om inrättande av en ungdomens bostadsrättsorganisation

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 45, i anledning av motion om inrättande av en ungdomens bostadsrättsorganisation.

I den till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionen II: 587, av herr Larsson i Borby och herr Boo, hade yrkats, att riksdagen skulle besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående inrättande av en ungdomens bostadsrättsorganisation i enlighet med vad i motionen anförts.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hem-

Om inrättande av en ungdomens bostadsrättsorganisation

ställt, att motionen II: 587 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herr *Axel Kristiansson* (cp), fru *Elvy Olsson* (cp) samt herr *Larsson* i Borrby (cp) och herr *Johansson* i Växjö (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionen II: 587 måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående inrättande av en ungdomens bostadsrättsorganisation i enlighet med vad som i motionen anförts.

Vid utlåtandet fanns därjämte fogat ett särskilt yttrande av herr *Eric Gustaf Peterson* (fp), fru *Diesen* (h) samt herrar *Blomquist* (h), *Hamrin* i Kalmar (fp), *Hylander* (fp) och *Nordgren* (h).

Fru OLSSON, ELVY, (cp):

Herr talman! Alla är vi väl medvetna om den stora bristen på bostäder. Vi har ju kommit i den betänkliga situationen, att om en person eller en familj skall få en bostad inom rimlig tid, måste det finnas starka sociala skäl, och väntetiden kan även då vara lång. Nu finns det en del speciella bostadspolitiska åtgärder för att vissa grupper lättare skall kunna få en bostad — jag tänker på studenterna, som i de flesta fall kan få en studentbostad, och även på de speciella åtgärderna för pensionärer — men en grupp, som praktiskt taget inte kan få en bostad på legal väg, är den förvärvsarbete ungdomen.

Dessa ungdomar önskar i regel en liten lägenhet, en som är mindre lämpad för en familj och som de, när de sedan gifter sig, skulle kunna lämna över till andra ungdomar. Jag är medveten om att det kan vara svårt att välja ut en särskild grupp, som på något sätt skulle prioriteras i bostadskön, men som vi vet tjänar ungdomar som gått ut

i förvärvsarbete i regel rätt stora pengar. Om vi kunde stimulera dessa ungdomar till ett ökat sparande, som i sin tur skulle leda till att de får en bostad, skulle vi på det sättet kunna skapa större resurser för ett ökat bostadsbyggande. Vi reservanter tror att vi t. ex. genom att inrätta en ungdomens bostadsrättsorganisation skulle kunna bidra till ökat sparande, något som vore önskvärt både ur samhällets och den enskildes synpunkt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den reservation som är fogad till allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 45.

Herr SÖRLIN (s):

Herr talman! Det råder ingen tvekan om att den fråga som har tagits upp i denna motion är av mycket stor samhälls- eller betydelse. Problemet med bostäder åt människor — alldeles oavsett om de är unga, medelålders eller gamla — är en sak som tilldrar sig allas vårt mycket stora och starka intresse.

Den motion som nu behandlas har i sedvanlig ordning varit remitterad. Olika organ har hörts om sin uppfattning i denna fråga. Bostadsstyrelsen har för sin del sagt, att det enligt dess mening inte finns skäl att tillstyrka motionen som sådan. Ett stort bostadsföretag, nämligen Svenska Riksbyggen, har inte funnit anledning att tillstyrka motionen. Även HSB har instämt i dessa synpunkter och finner inte skäl för den utredning som har föreslagits.

Utskottet har för sin del kunnat hänvisa till att det finns ett av lönsparkommittén framlagt förslag, som nu prövas i Kungl. Maj:ts kansli. Enligt utskottets mening finns det anledning att invänta den prövningen.

Till sist vill jag framhålla, att folkpartiets och högerns representanter har ett särskilt yttrande fogat till utskottsutlåtandet. Utskottsmajoriteten kan utan tvekan instämma i de sista meningarna i detta särskilda yttrande. Där står nämligen: »De nuvarande formerna för bo-

Meddelande ang. enkla frågor

stadssparande ger goda möjligheter för ungdomar som önskar spara till bostad. Ungdomens lönsparande är ju också en särskilt förmånlig form för ungdomens målsparande.»

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 46, i anledning av motion om samhällliga åtgärder för övervakande av reklamen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 325, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till patentlag m. m.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 150, med förslag till tulltaxa, m. m.

Anmälades och bordlades en av herr *Stefanson* avlämnad, av honom *m. fl.* undertecknad motion, nr 884, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 141, med förslag till lag angående änd-

ring i vissa delar av lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom, m. m.

Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla frågor denna dag framstälts, nämligen

av herr *Larfors* (s) till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet: »Är Statsrådet beredd överväga att i anledning av förestående kommunsammanläggningar föreslå sådan ändring av lagen om trafiknämnder, 2 §, att antalet valda ledamöter ökas från två till minst fyra?»; samt

av herr *Skårman* (fp) till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet: »Vägtrafikförordningens bestämmelser i 45 § 1 mom. 3 stycket innebär att det är straffbart att föra ett fordon med något hjul till vänster om långsgående, heldragen vit linje, s. k. spärrlinje. Anser Herr Statsrådet att utvecklingen på detta område är tillfredsställande med hänsyn till att de på gator och allmänna vägar uppdragna spärrlinjerna på många ställen tvingar bilisterna till straffbara lagöverträdelser?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.34.

In fidem

K.-G. Lindelöw